

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1968 | ΑΡΙΘ. 23

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ

Ζ'

Ο ΙΕΡΟΣ ΚΛΗΡΟΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

1. Ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία εἶναι θεοσύστατος Ὄργανισμός, ἀλλὰ φέρει χαρακτηριστικά θεῖόν τε ἅμα καὶ ἀνθρώπινον, ἐφ' ὅσον ἐξ ἀνθρώπων ζώντων ἐν τῇ ἐπιγείῳ ζωῇ ἀποτελεῖται, ἀσκουμένων ὡς ἐν σταδίῳ διὰ τὴν μέλλουσαν καὶ αἰώνιαν ζωὴν. Ἡ ὁρατὴ λοιπὸν Ἐκκλησία, ἡ στρατευομένη, ἡ ἐν συνεχεῖ δράσει εὐρισκομένη πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀνάγκη διὰ τὴν ἐπιτυχῆ πραγμάτωσιν τοῦ σωτηριώδους ἔργου τῆς καὶ τῶν ὑλικῶν μέσων. Τὰ ὑλικά ἀγαθὰ εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας σήμερον, ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπρέπουσαν μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἰσχὺν καὶ ἐπιρροήν, πρὸς μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν τοῦ πνευματικοῦ τῆς ἔργου.

2. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας καταβάλλει σήμερον εἴπερ ποτὲ ἢ ἄλλοτε προσπάθειαν ἐργώδη νὰ ἀξιοποιήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς τὴν ἐναπομείνας εἰς αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ μοναστηριακὴν περιουσίαν καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ πνευματοφόρου πράγματι Λαοῦ μας. Ὁ ἀγὼν εἶναι σκληρὸς καὶ οἱ ἐπιβουλευόμενοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν ἀναρίθμητοι. Ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὸ σημερινὸν καθεστῶς

τῆς Πολιτείας, ἡ Ἐκκλησία ἀναγκάζεται καθημερινῶς νὰ διεξάγῃ μάχας πολυμετῶπους, πρὸς διασφάλισιν τῶν ἐλαχίστων ὑπολειμμάτων τοῦ ἄλλοτε ἀφνειοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πλούτου. Ἐξ ἄλλου, ἐκτὸς τῆς προσπάθειας πρὸς διάσωσιν αὐτοῦ, ἐπιχειρεῖται συστηματικὴ ἀξιοποίησίς του, ὥστε ἡ ἀπόδοσίς του νὰ βελτιωθῇ καὶ δυναθῇ οὕτω ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς πολλαπλὰς καὶ ἠϋξημένας ἐκκλησιαστικὰς ἀνάγκας.

3. Ἡ σήμερον λοιπὸν καταβαλλομένη προσπάθεια διαφυλάξεως καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς περιουσίας θὰ συνεχισθῇ. Δὲν εἶναι οὔτε σκόπιμον οὔτε ἐπωφελές ν' ἀναζητῶμεν εὐθύνas ἐνθεν-κάκειθεν, ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἐν τῇ διοικήσει τῆς Πολιτείας. Ἀρκεῖ ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὑπέστη κατὰ τὸ παρελθὸν τρομερὰν ἀφαίμαξιν τῆς οὐσίας αὐτῆς, τῆς κτηματικῆς ἰδιοκτησίας αὐτῆς, τῆς νόμῳ κληροδοτηθείσης καὶ κληρονομικῶς δικαίῳ ἀποκτηθείσης ἐκκλησιαστικῆς—μοναστηριακῆς περιουσίας. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τὸ πάλαι δὲν ἀντίκρουσε τὸ θέμα τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς περιουσίας τῆς μετὰ τῆς δεούσης ἀποφασιστικότητος. Ὅταν ὅμως ἡ ὄρεξις τῆς Πολιτείας διὰ τῶν ἐπαναλαμβανομένων ἀπαλλοτριώσεων, συνεχῶς ἠϋξανε, μὲ κίνδυνον πλήρους διασκορπισμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς—

μοναστηριακῆς περιουσίας, τότε ἀκριβῶς καὶ ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἐκινήθη εἰς ἀνακοπήν τοῦλάχιστον τοῦ ἐπιχειρημαμένου κινδύνου.

4. Καὶ εἰς τὸ μέγα τοῦτο βῆμα προῦχώρησεν ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας πρὸ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἀκριβῶς ἐτῶν, ὅτε τὸ πηδάλιον τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του ὁ μέγας καὶ σοφὸς Πρωθιεράρχης Χρυσόστομος Ἀπαδόπουλος, ὁ πρότερον Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν. Οὗτος, συνεπικουρούμενος ὑπὸ πλειάδος εἰδικῶν ἐπιστημόνων, μάλιστα δὲ ὑπὸ τῶν δύο στενῶν συνεργατῶν του, ἦτοι τοῦ ἀοιδίμου Γρηγορίου Παπαμιχαήλ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐντριβεστάτου περὶ τὰ νομο-κανονικὰ ζητήματα Καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀμίλικα Ἀλιβιζάτου, ἐπέτυχε διὰ τοῦ Νόμου 4684/1930 τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ο.Δ.Ε.Π., δι' οὗ διὰ πρώτην φοράν ἐτίθετο φραγμὸς ὅπως οὐ καὶ ἀναστολὴ τῆς διαρροῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς—μοναστηριακῆς περιουσίας. Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Ὁργανισμοῦ τούτου, τοῦ λειτουργοῦντος ἄχρι σήμερον, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν στήλην ταύτην νὰ ἐκθέσῃ. Πάντως, καὶ τὰ ἐναπομείναντα σήμερον περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ ὑλικά ἀγαθὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν καλῶς ἀξιοποιηθῶσιν, ἀρκοῦν ἵνα ἡ Ἐκκλησία δυναθῇ πολλὰ νὰ ὠφελθῇ καὶ νὰ ἐντείνῃ τὴν δραστηριοποίησιν αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου της, ὑπὲρ τοῦ ἱεραποστολικοῦ της ἔργου

καὶ ὑπὲρ τοῦ καθόλου κοινωνικοῦ, φιλανθρωπικοῦ, μορφωτικοῦ, πνευματικοῦ, θρησκευτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικο-θεολογικοῦ ἱερωτάτου σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει. Περιττὸν νὰ σημειώσωμεν ὀπηλίκτην ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα θὰ προσλάβῃ ἡ δραστηριοποίησις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὸ ἡμέτερον Ἔθνος γενικώτερον.

5. Ὁ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Ἱεραρχίας μέλλων ὁσονούπω νὰ τεθῇ Νέος Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας πρόκειται ν' ἀνοίξῃ νέους ὀρίζοντας ζωῆς καὶ δράσεως εἰς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν.

6. Αἱ εὐκαιρίαι σπανίως παρέχονται. Ἡ δὲ σήμερον παρεχομένη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν εὐκαιρία ἀναπλάσεως ἐκ τῶν ἔσω, ἀνορθώσεως ἀφ' ἑαυτῆς καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων, ἀναδιοργανώσεως ὅλων τῶν μέσων τῆς δράσεώς της καὶ ἀξιοποιήσεως πασῶν τῶν ἑαυτῆς δυνατοτήτων, πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἱερῶν αὐτῆς σκοπῶν καὶ ὠφέλειαν τοῦ φιλευσεβοῦς Ἑλληνορθόδοξου Πληρώματός της, δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι παρέχονται καθ' ἑκάστην. Ὑπὲρ πάντα ἡ Ἐκκλησία! Οἱ ἄνθρωποι ἐρχόμεθα καὶ παρερχόμεθα. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία μας μένει καὶ θὰ μένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐκαστος ἡμῶν θὰ κριθῇ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΛΣΤ' ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ *

Περὶ χρόνου ἀποχωρήσεως Μητροπολιτῶν ἐκ τῆς θέσεως καὶ ὑποχρεωτικῆς ἐν Μοναῖς διαβιώσεως Σχολαζόντων.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Λαβὸν ὑπ' ὄψιν :

1. Τὴν ὑπὸ στοιχεῖον Α') 1967 Συντακτικὴν Πρᾶξιν «περὶ ἀσκήσεως τῆς Συντακτικῆς καὶ Νομοθετικῆς ἐξουσίας κλπ.».

2. Τὴν ὑφισταμένην ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ἐξυγιάνσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποφασίζει :

"Ἄρθρον 1.

Ἄρχιερεῖς κατέχοντες τὴν θέσιν Μητροπολίτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἀποχωροῦσιν αὐτοδικαίως ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, ἐφ' ὅσον συνεπλήρωσαν τεσσαρακονταετίαν ἐν τῇ ἱερωσύνῃ καὶ τριακονταετίαν ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ Ἐπισκόπου.

"Ἄρθρον 2.

Ἄρχιερεῖς μὴ κατέχοντες θέσιν Μητροπολίτου (σχολαζόντες), ἐφ' ὅσον ἀπώλεσαν τὴν ἔξωθεν καλὴν μαρτυρίαν καὶ τὸ ἀπαραίτητον κῦρος, δύνανται μετὰ πρότασιν τοῦ Ἑπισημοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ἑπισημοῦ Συμβουλίου, λαμβανομένης μετὰ γνώμην τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου, νὰ ὑποχρεωθῶσι πρὸς διαβίωσιν εἰς τὴν ὑπὸ τούτου ὀριζομένην ἐν τῇ χώρᾳ Μονήν.

Ἡ ἰσχὺς τῆς παρούσης ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς της εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1968

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α'
ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Β'
ΔΗΜ. ΠΑΤΙΔΗΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

* Ἀναδημοσιεύεται ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τεύχος Α', ἀρ. φύλ. 229 τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1968.

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 587 *

Περὶ δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν κοιμητηρίων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ἑπισημοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσασμεν καὶ διατάσσομεν :

"Ἄρθρον 1.

1. Ἡ ἴδρυσις καὶ συντήρησις κοιμητηρίων (νεκροταφείων) ἀνήκει εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων.

2. Οἱ δήμοι καὶ αἱ κοινότητες ὑποχρεοῦνται νὰ φροντίζουν ἐγκαίρως διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀπαιτουμένων χώρων, κειμένων κατ' ἀρχὴν ἐκτὸς σχεδίου πόλεως καὶ μακρὰν κατωκημένων περιοχῶν διὰ κοιμητήρια, νὰ περιβάλλουν δὲ πάντοτε ταῦτα διὰ φυτειῶν, (δένδρων καὶ θάμνων), ἐπὶ ζώνης ἐπαρκοῦς πλάτους. Ἐφ' οἷονδῆποτε χώρου ἀπαλλοτριουμένου πρὸς ἴδρυσιν νέου κοιμητηρίου ἐπιβάλλεται νὰ δημιουργηθῇ ἀπαραίτητως ἐντὸς τῆς προοριζομένης διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκτάσεως ἢ ὡς ἄνω ζώνη πρασίνου, τὸ ὑπόλοιπον δὲ κεντρικὸν μέρος νὰ χρησιμοποιηθῆται μόνον ὡς κοιμητήριον.

Πέραν τῆς ζώνης πρασίνου δημιουργεῖται ὁδὸς περιβάλλουσα τὸ κοιμητήριον. Τὰς λεπτομερεῖας ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν θέσεων τῶν κοιμητηρίων, τὴν τοπικὴν αὐτῶν διάταξιν καὶ ἐν γένει πᾶν σχετικὸν ζήτημα, ρυθμίζει τὸ δημοτικὸν ἢ κοινοτικὸν συμβούλιον δι' ἀποφάσεώς του, ἐγκρινομένης ὑπὸ τοῦ Νομαρχοῦ μετὰ σύμφωνον γνώμην ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ Τεχνικῶν Ἑπισημοῦ τοῦ Νομοῦ, τοῦ προϊσταμένου τῆς παρὰ τῇ Νομαρχίᾳ Τεχνικῆς Ἑπισημοῦ Δήμων καὶ Κοινοτήτων καὶ τοῦ νομιάτρου.

Προκειμένου περὶ περιοχῶν κειμένων πλησίον κυρίων ὀδικῶν ἀρτηριῶν καὶ παραλιακῶν ἢ ἐν γένει τουριστικῶν χώρων εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὄργανισμοῦ Τουρισμοῦ.

3. Παλαιὰ δι' οἷονδῆποτε λόγον ἀχρηστευθέντα κοιμητήρια, ὧν ἡ μεταφορὰ ἀποκλείεται διὰ θρησκευτικούς λόγους δενδροφυτεύονται καὶ ἐξωραΐζονται, μεταβαλλόμενα εἰς ἄλση.

"Ἄρθρον 2.

1. Κοιμητήρια ἱδρύνονται ὑπὸ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων ἐντὸς τῆς διοικητικῆς περιφέρειας αὐτῶν, προτάσει τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ οἰκείου νομιάτρου. Πάντα τὰ κοιμητήρια ἀνήκουν ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας.

2. Ἐν ἀδυναμίᾳ ἐξευρέσεως καταλλήλου διὰ τὴν

* Ἀναδημοσιεύεται ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τεύχος Α', ἀρ. φύλ. 225 τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1968.

ἴδρυσιν ἢ ἐπέκτασιν τοῦ κοιμητηρίου χώρου ἐντὸς τῆς διοικητικῆς περιφέρειας τοῦ οἰκείου δήμου ἢ κοινότητος, ἐπιτρέπεται ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τὰς οἰκείας διατάξεις ἀπαλλοτριώσεις, ἐπιλεγομένης, κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ παρόντος, ἐκτάσεως κειμένης ἐντὸς τῆς διοικητικῆς περιφέρειας πλησιοχώρου δήμου ἢ κοινότητος.

3. Ἀπαγορεύεται ἡ ταφή ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῶν κοιμητηρίων καὶ εἰς ἰδιωτικούς χώρους, ἐξαιρέσει τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἑσυχαστηρίων.

4. Ἡ περιουσία τῶν κοιμητηρίων παραμένει εἰς τὴν κυριότητα τῶν ἰδρυσάντων αὐτὰ δήμων καὶ κοινοτήτων.

Ἄρθρον 3.

1. Τὰ κοιμητήρια χαρακτηρίζονται ὡς πράγματα ἐκτὸς συναλλαγῆς, ἐφ' ὧν κατὰ τὸ ἄρθρον 970 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος δύναται νὰ ἀποκτάται ἰδιωτικὸν δικαίωμα ἰδιαιτέρον (εἰδικὸν δικαίωμα) ἐπὶ ὠρισμένου χώρου ταφῆς.

2. Ἡ παραχώρησις ἰδιαιτέρου δικαιώματος ταφῆς ἐκ μέρους τοῦ διοικοῦντος τὸ νεκροταφεῖον δήμου ἢ κοινότητος ἀποτελεῖ διοικητικῆς φύσεως παραχώρησιν ἀδείας χρήσεως δημοτικοῦ πράγματος τῶν σχετικῶν πράξεων τοῦ δήμου ἢ κοινότητος συνιστωσῶν ἐκτελεστὰς διοικητικὰς πράξεις. Ὁ ἐφ' οὗ παρέχεται δικαίωμα χρήσεως χώρος δὲν ἀποτελεῖ περιουσιακὸν στοιχεῖον τοῦ πρὸς ὃν ἡ παραχώρησις καὶ δὲν εἶναι ἐπιδεικτικὸς οἰασθῆποτε μεταβιβάσεως πρὸς τρίτους διὰ πράξεων ἐν ζωῇ ἢ αἰτία θανάτου.

3. Διὰ τῆς συστάσεως οἰκογενειακοῦ τάφου παρέχεται ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ταφῆς ἐν αὐτῷ μόνον τοῦ πρὸς ὃν ἡ παραχώρησις, τοῦ συζύγου ἢ τῆς συζύγου αὐτοῦ, τῶν κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀνιόντων καὶ κατιόντων αὐτοῦ νομίμων, θετῶν, νομιμοποιηθέντων καὶ ἀναγνωρισθέντων μετὰ τῶν συζύγων καὶ κατιόντων αὐτῶν, τοῦ πατρὸς ἢ μητρὸς τοῦ συζύγου ἢ τῆς συζύγου τοῦ πρὸς ὃν ἡ παραχώρησις, ὡς καὶ τῶν μὴ ἐχόντων ἴδιαν οἰκογενεῖαν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον συγκατατίθεται ἐγγράφως οὗτος καὶ μὴ ὑπάρχοντος αὐτοῦ ὁ σύζυγος ἢ ἡ σύζυγος καὶ οἱ κατιόντες αὐτοῦ.

Κατ' ἐξαιρέσειν, δι' ἀποφάσεως τοῦ δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἢ ἀναγνωρίσει δικαιώματος ταφῆς εἰς οἰκογενειακὸν τάφον καὶ προσώπων συνδεομένων μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ δικαιοῦχου καὶ τοῦ συζύγου ἢ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ δι' ἐτέρου βαθμοῦ συγγενείας ἐξ αἵματος ἢ ἀγχιστείας τῇ προηγουμένη ἐγγράφῳ συγκαταθέσει τοῦ δικαιοῦχου ἢ τούτου μὴ ὑπάρχοντος τῆς συζύγου καὶ τῶν κατιόντων αὐτοῦ ἐπὶ τῇ καταβολῇ ἰδιαιτέρου δικαιώματος οὐχὶ ἐλάσσονος τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν παραχώρησιν δικαιώματος συστάσεως οἰκογενειακοῦ τάφου.

Ἄρθρον 4.

1. Τὰ δικαιώματα ταφῆς καὶ ἡ ἐν γένει λειτουργία τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν κοιμητηρίων ρυθμίζονται διὰ κανονισμοῦ ψηφιζομένου ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου, κατὰ τὰς περὶ αὐτῶν ἰσχύουσας εἰδικὰς διατάξεις.

2. Αἱ ἐκ τῶν κοιμητηρίων πρόσοδοι εἶναι δικαιώματα ἢ τέλη ἐπιβαλλόμενα πρὸς κάλυψιν ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ τῶν δαπανῶν τῆς συντηρήσεως καὶ ἐν γένει λειτουργίας αὐτῶν.

3. Ἡ βεβαίωσις καὶ ἡ εἰσπραξις τῶν δικαιωμάτων τούτων ἐνεργεῖται βάσει τῆς κειμένης νομοθεσίας «περὶ βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως δημοτικῶν προσόδων».

Ἄρθρον 5.

Τὰ ἐπὶ τῶν τάφων μνημεῖα, τὰ ἀφιερωμένα εἰς μνήμην τεθνεώτων, ἔχοντα τὴν ἐννοίαν ἐκδηλώσεως θρησκευτικοῦ σκοποῦ, χαρακτηρίζονται ὡς πράγματα ἐκτὸς συναλλαγῆς μὴ ἐπιτρεπομένης ἐνεῦθεν τῆς ἐκποιήσεως, ὑποθηκέσεως ἢ κατασχέσεως αὐτῶν ὡς καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ προορισμοῦ τῶν. Ἡ ἐπ' αὐτῶν ἀσκουμένη νομὴ εἶναι θρησκευτικὸν περιεχομένου καὶ δὲν ἔχει περιουσιακὸν χαρακτήρα.

Ἄρθρον 6.

Τὰ κοιμητήρια εἶναι προωρισμένα διὰ τὸν ἐντὸς αὐτῶν ἐνταφιασμὸν παντὸς νεκροῦ, ἀσχέτως θρησκευμένου ἢ ἐθνικότητος.

Οἱ δήμοι καὶ αἱ κοινότητες ὑποχρεοῦνται ὅπως παραχωροῦν ἐντὸς τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτοὺς κοιμητηρίων, χώρον διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν παντὸς θανόντος δημότου ἢ μὴ καὶ παντὸς ἄλλου ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν θανόντος ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως ἀν ὁ θανὼν ἦτο ἡμεδαπὸς ἢ ἀλλοδαπὸς χριστιανὸς ἢ μὴ.

Διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν μὴ ὀρθοδόξων ἢ τῶν ἀλλοθρήσκων ὑποχρεοῦνται ὅπως κατόπιν συμφώνου γνώμης τῆς οἰκείας Ἱερᾶς Μητροπόλεως καθορίσωσιν ἰδιαιτέρον χώρον ἐντὸς τοῦ δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ κοιμητηρίου.

Ἄρθρον 7.

Πᾶσα διάταξις γενικὴ ἢ εἰδικὴ ρυθμίζουσα τὰ διὰ τοῦ παρόντος διεπόμενα θέματα καταργεῖται.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1968

Ἐν Ὄνοματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩ·Ι·ΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α' **ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ**

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Β' **ΔΗΜ. ΠΑΤΙΛΗΣ**

ΤΑ ΜΕΛΗ

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1968

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΗΛ. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. | Πρωτ. 5787α Ἀθήνησι τῆ 11-11-1968
 Διεκπ. 2397

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1566

Π ρ ὶ ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Κ. Σπυροδάκη, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἔδρας τῆς Λαογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὑπεβλήθη τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ πρότασις περὶ περισυλλογῆς ἐκ τῆς ζώσης ἔτι παραδόσεως, ἐπὶ τῇ βάσει καθωρισμένου προγράμματος, ὠρισμένων στοιχείων τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἐὰν περισώζεται ἔτι εἰς αὐτὰ ἡ παλαιότερα πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος βυζαντινῆ μουσικῆ παράδοσις καὶ ἀπάντησιν οὕτως εἰς τὰς ἐξερευθείσας γνώμας ὑπὸ ξένων περὶ τουρκικῆς ἐπιδράσεως εἰς τὴν ἐν χορῆσει Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν, ἢ συνεχίσεως εἰς αὐτὴν ἀρχαίων ἰουδαϊκῶν μουσικῶν μελῶν.

Τὴν πρότασιν ταύτην ἔχονσα ὑπ' ὄψιν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ ἐκτιμήσασα τὴν ἐπιστημονικὴν σπουδαιότητα τῆς τοιαύτης ἐρεῖνης, μελλούσης ἵνα δώσῃ ἀπάντησιν εἰς σοβαρώτατον θέμα, μεγάλως ἀπασχολοῦν τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀμέσως ἐνδιαφερόν τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο ἔργον πραγματοποιηθῆ τῇ οικονομικῇ χορηγίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας.

Ὅθεν τὰ ἀνωτέρω γνωρίζονσα ὑμῖν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως διὰ τὸν πρόσθεν σκοπὸν συγκεντρώσητε ἐκ πόρων τῆς καθ' ὑμᾶς Μητροπόλεως ποσὸν τριῶν ἕως πέντε χιλιάδων δραχμῶν, ὅπερ νὰ ἐμβάσητε εἰς τὸν παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆς (*Υποκατάστημα Μητροπόλεως) ἀνοιγέτω εἰδικὸν λογαριασμὸν τῆς Ἱερᾷ Συνόδου ὑπ' ἀριθ. 146/545041 καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βυζαντινῆ Μουσικῆ».

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Πατρῶν Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδρυτανίας Δαμασκηνός
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
- † Ὁ Ἐάνθης Ἀντώνιος
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρестиιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῦν
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. | Πρωτ. 6585 Ἀθήνησι τῆ 2-11-1968
 Διεκπ. 2691

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1572

Π ρ ὶ ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐπιθυμοῦσα ὅπως ἐκλείψῃ τὸ ἀντικανονικὸν καθεστῶς τῆς ἀθαιρετοῦ ἰδρύσεως Μετοχίων, ἤχθη εἰς τὰς κάτωθι ἀποφάσεις:

Α. — Ὑπὸ κανονικῶς συνεστημένης Ἱερᾷς Μονῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ ἰδρυθῆ Μετόχιον ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐτέρας Ἱερᾷς Μητροπόλεως μόνον τῇ κανονικῇ ἐγγράφῳ συγκαταθέσει τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, εἰς οὗ τὴν θεόσωστον Παροικίαν προέκειται νὰ ἰδρυθῆ τὸ Μετόχιον. Ἡ τοιαύτη κανονικὴ συγκατάθεσις ἀπαιτεῖται καὶ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς λειτουργίας Μετοχίου, συνεστημένου ἀντικανονικῶς ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως.

Β. — Κανονικῶς συνεστημένοι Ἱεραὶ Μοναί, ὑπαγόμεναι εἰς τὸ κλίμα τῶν ἀδελφῶν Ἀυτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δύνανται νὰ ἰδρῶσιν Μετόχια ἐν τῇ ἐδαφικῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μόνον τῇ κανονικῇ συγκαταθέσει τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, ἐγκρινομένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾷς Συνόδου. Ἡ κανονικὴ συγκατάθεσις τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως καὶ ἡ ἐγκρισίς τῆς Ἱερᾷς Συνόδου εἶναι ἀπαραίτητοι καὶ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς λειτουργίας τῶν ἤδη ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑφισταμένων τοιούτων Μετοχίων.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, τὰς ὡς ἄνω ἀποφάσεις αὐτῆς γνωρίζονσα ὑμῖν, παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως ἐπακριβῶς ἐφαρμόσητε ταύτας, γνωρίσητε δ' ἅμα Ἀυτῇ τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἐὰν ὑφίστανται ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς Θεοσώστῳ Παροικίᾳ Μετόχια ἀνήκοντα εἰς Ἱ. Μονὰς ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ ποῖα ἐξ αὐτῶν συγκατατίθεσθε, ὅπως ἐξακολουθήσωσιν ὑφιστάμενα, προκειμένου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ προέλθῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδρυτανίας Δαμασκηνός
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
- † Ὁ Ἐάνθης Ἀντώνιος
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῦν
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. | Πρωτ. 6586 Ἀθήνησι τῇ 2-11-1968
 Διεκπ. 2703

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 1573

Π ρ ὀ ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, γνωστὸς ἀνὰ τὸ Πανελλήμιον ἐκ τῆς ἐξαιρέτου ἐθνικῆς, ἀνθρωπιστικῆς αὐτοῦ δράσεως, διὰ τοῦ ἀπὸ 21ης λήξαντος μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. ἐγγράφου αὐτοῦ ἐγνώρισεν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅτι, τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως, ὁ ἐτήσιος Πανελλήμιος ἔρανος ὑπὲρ ἐπισχύσεως τοῦ ποικίλου φιλανθρωπικοῦ ἔργου αὐτοῦ, θὰ διεξαχθῆ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν 2αν, 3ην καὶ 4ην Δεκεμβρίου, ἡμέρας Δευτέραν, Τρίτην καὶ Τετάρτην, εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις τὴν 2αν Δεκεμβρίου, ἡμέραν Δευτέραν, εἰς δὲ τὰ χωρία καὶ τοὺς οἰκισμοὺς ἐν γένει τῆς ὑπαίθρου τὴν 1ην Δεκεμβρίου, ἡμέραν Κυριακὴν, αἰτεῖται δὲ πρὸς τοῦτο τὴν συμπαράστασιν καὶ πνευματικὴν συνδρομὴν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐν λόγω ἔρανον.

Ὅθεν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐκτιμῶσα δεόντως τὸ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ φιλοπόνους ἐνασκούμενον καὶ ἀποδοτικῶς ἐπιτελούμενον Χριστιανικὸν καὶ ἐν ταῦτῳ Ἐθνικὸν ἔργον τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἐπιβραβεύουσα δ' ἅμα καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναληφθεῖσαν ἐσχάτως εὐρεῖαν πνευματικὴν προσπάθειαν, ἐν τῷ πλαίσῳ τοῦ νέου συνθήματος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ «Διὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ πρὸς τὴν εἰρήνην», ἐμπνεύσεως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῆς εὐσυνειδήτου πίστεως πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, τῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀφοσιώσεως, καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν θεομὸν τῆς Οἰκογενείας καὶ τὰς σχετικὰς πρὸς αὐτὸν Ἐθνικὰς παραδόσεις, ἐν τῇ συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 1ης ἀρξαμένου μηνός, ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν, ὅπως παρακαλέσῃ ὑμᾶς ἵνα, ἐν προσφορᾷ τῆς αἰτουμένης συμπαράστασεως καὶ πνευματικῆς συνδρομῆς τῆς Ἐκκλησίας, συστήσῃτε ἐγκυκλίως τὸν ἐν λόγω ἔρανον πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπολιτικῆς, προτρέψῃτε δ' ἅμα τοὺς παρ' ὑμῖν ὑπηρετοῦντας Πανοσιολογιωτάτους Ἱεροκλήρικας καὶ τὸν εὐλαβῆ Ἱερόν Κλήρον, ἵνα διὰ καταλλήλων κηρυγμάτων κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς, 1ης Δεκεμβρίου, ἐξάρωσι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐπιτελούμενον Χριστιανικόν, Κοινωνικὸν καὶ Ἐθνικὸν ἐν γένει ἀγαθοεργὸν ἔργον, παροτρύνωσι δὲ τοὺς εὐλαβεῖς χριστιανοὺς ἀκροατὰς αὐτῶν εἰς ὀλοπρόθυμον καὶ γενναϊόδωρον προσφορὰν τῆς συν-

δρομῆς αὐτῶν εἰς τὸν διενεργηθησόμενον ἐν λόγω ἔρανον.

† Ὁ Ἀθηναίων Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
 † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντανίας Δαμασκηνὸς
 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανὸς
 † Ὁ Ξάνθης Ἀντώνιος
 † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
 † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῖον
 Ἀρχμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. | Πρωτ. 6679 Ἀθήνησι τῇ 5-11-1968
 Διεκπ. 2715

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 1575

Π ρ ὀ ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐπ' ἐσχάτων ἔνιοι αἰδεσ. Ἐφημέριοι, ἀνεγνώσεως τῆς Προϊσταμένης αὐτῶν Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀποπέλλουσι φορτικῶς εἰς εὐρύτατον κύκλον παραληπτῶν ἐκκλησίαις πρὸς συγκέντρωσιν εἰσφορῶν ὑπὲρ ἀνεγέρσεως, ἀποπερατώσεως ἢ ἐπισκευῆς Ἱερῶν Ναῶν, καὶ ἐπιθυμοῦσα ὅπως τὸ ἀποπον τοῦτο ἐκλείψῃ, ἤχθῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως διὰ τὴν διενέργειαν παντὸς ὕφ' οἰανδήποτε μορφῆν ἔρανον ὑπὲρ ἀνεγέρσεως κ.λπ. Ἱεροῦ Ναοῦ, ἢ ἑτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ σκοποῦ, ἀπαιτῆται, ἐκτὸς τῆς κατὰ Νόμον ἀδείας, καὶ ἐγκρίσεως τοῦ οἰκείου μὲν Σεβ. Ἀρχιερέως, εἰς ἣν περιπτώσιν ὁ ἔρανος περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς οἰκείας Μητροπολιτικῆς περιφερείας, τῆς Ἱερᾶς δὲ Συνόδου μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου Σεβ. Ἀρχιερέως, ἐφ' ὅσον ὁ ἔρανος πρόκειται νὰ διεξαχθῆ καὶ ἐκτὸς τῆς οἰκείας Μητροπολιτικῆς περιφερείας.

Τὴν πρόσθεν ἀπόφασιν Αὐτῆς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως γνωστοποιήσῃτε τῷ ὕφ' ὑμᾶς εὐλαβεῖ Ἱερῷ Κλήρῳ, Ἐκκλησιαστικοῖς Συμβουλίαις, Ἡγουμενοσυμβουλίαις καὶ Ἐρανοκαῖς Ἐπιτροπαῖς ἀνεγέρσεως Ἱερῶν Ναῶν, ἐπιστήσῃτε δὲ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης πιστῆς συμμετοχῆς πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, πρὸς ἀποφυγὴν κανονικῶν ἐθνηῶν.

† Ὁ Ἀθηναίων Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
 † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντανίας Δαμασκηνὸς
 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανὸς
 † Ὁ Ξάνθης Ἀντώνιος
 † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
 † Ὁ Αὐδουμοτείου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῖον
 Ἀρχμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 6714 Ἀθήνησι τῇ 7 Νοεμβρίου 1968
Διεκπ. 2751

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1576

Π ρ ό ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου ἐξεδόθη ἐσχάτως τὸ βιβλίον «Πατερικὸν Κυριακοδρομίου», Τόμος πρῶτος, Ἀθήναι 1968, σελ. 327. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἀνθολογοῦνται εἴκοσι ἐξ ὀμῖλαι τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων ἐπὶ τῶν κατὰ Κυριακὰς ἀναγνωσκομένων Ἐδαγγελικῶν περικοπῶν, παρατίθεται δὲ καὶ ἀπόδοσις αὐτῶν ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Πρόκειται περὶ μιᾶς ὄντως πολυτίμου προσφορᾶς πρὸς τε τοὺς ποιμένας τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας καὶ τὸ χριστεπώνυμον καθόλου ποιμνιον, καθ' ὅσον διὰ τοῦ πονήματος τούτου ἡ θεοφώτιστος σοφία τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων ἐπὶ τῶν κατὰ Κυριακὰς περικοπῶν καθίσταται προσιτῆ τοῖς τε διακόνοις τοῦ θεοῦ λόγον καὶ τῷ εὐσεβεῖ Ἑλληνικῷ χριστεπώνυμῳ λαῷ.

Τὴν τοιαύτην ἀξίαν τοῦ ἔργου τούτου ἔχουσα ὄψιν ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἔγνω ὅπως παρακαλέσῃ ὑμᾶς, ἵνα δι' ἐγκυκλίῳ ὑμῶν συστήσητε τοῦτο πρὸς ἀπόκτησιν ὑπὸ τοῦ καθ' ὑμᾶς Ἱεροῦ Κλήρου, τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ Μονῶν, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ λοιπῶν ἐκπαιδευτικῶν καθιδρομάτων, καὶ τοῦ εὐσεβοῦς χριστεπώνυμου πληρώματος, ἵνα πολλὴ προέλθῃ ἡ πνευματικὴ ὠφέλεια ἐκ τῆς εὐρείας κυκλοφορίας τοῦ ἐξαιρετοῦ τούτου βιβλίου, ὅπερ διατίθεται ὑπὸ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν, ἀντὶ δραχμῶν ὀγδοήκοντα (80), προκειμένου δὲ περὶ παραγγελιῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐπὶ ἐκπτώσει 20% τῆς πρόσθεν ἀξίας αὐτοῦ.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντανίας Δαμασκηνός
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
- † Ὁ Ξάνθης Ἀντώνιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος.

Ὁ Ἀρχιγραμματεῶν

Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 6960 Ἀθήνησι τῇ 14-11-1968
Διεκπ. 2835

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1580

Π ρ ό ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Περιῆλθεν εἰς γνώσιν τῆς Ἱεράς Συνόδου, ὅτι ἐνιοὶ τῶν αἰδεσιμωτάτων Ἐφημερίων, ἐπιλήσμονες γενόμενοι τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων, ἄτινα διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης ἀνέλαβον, καταλείπουσι τὸ πιστευθὲν αὐτοῖς λογικὸν ποιμνιον, ἐγκαθιστάμενοι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἰς τὰ πλησίον τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν κείμενα ἀστικά κέντρα καὶ μεταβαίνοντες εἰς τὰς εἰς ἃς ἐφημερεύουσιν ἐνορίας μόνον κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ τὰς Κυριακὰς, διὰ τὴν τυπικὴν ἐπιτέλεσιν τῶν τελετουργικῶν αὐτῶν καθηκόντων.

Ἡ τοιαύτη ἐγκατάλειψις τοῦ Χριστεπώνυμου λαοῦ τῆς ὑπαίθρου ὑπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ποιμένων ἀποτελεῖ κατάστασιν ἄκρως ἀπαράδεκτον, μετὰ μάλιστα τὴν ἐκδηλωθεῖσαν στοργὴν τῆς Πολιτείας πρὸς τὸν Ἐφημεριακὸν Κλήρον, διὰ τῆς ἐντάξεως αὐτοῦ εἰς τὴν μισθολογικὴν διαβάθμισιν τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων.

Ὅθεν, ἡ Ἱερά Σύνοδος παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως ἐντελήσθε τοὺς τοιοῦτους ἐν ἀταξίᾳ ἐδρισκομένους αἰδεσ. Ἐφημερίους, ἵνα ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὰς εἰς ἃς ἐφημερεύουσιν Ἐνορίας, ἀναφέρητε δὲ Αὐτῇ, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 6, παρ. 2 τοῦ Α. Ν. 214/1967, πάντα ἀγνούμενον ἵνα συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐντολὴν ὑμῶν ταύτην, ἵνα ἐνεργηθῶσιν κατ' αὐτοῦ τὰ δέοντα.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντανίας Δαμασκηνός
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῶν

Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 6462 Ἀθήνησι τῇ 14-11-1968
Διεκπ. 2836

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1581

Π ρ ό ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, καρποφόρως δρῶσα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς, μεταξὺ

τῶν ἐπιτευγμάτων αὐτῆς ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἐν ἐδ-
 ρύτατον ἐκδοτικὸν ἔργον, περιλαμβάνων βιβλία, ἀνα-
 γόμενα εἰς τε τὸν ἱεραποστολικὸν κύκλον καὶ εἰς τὸν
 ἐπιστημονικὸν θεολογικὸν καὶ ἐποικοδομητικὸν τοι-
 οῦτον, φυλλάδια διάφορα, ἡμερολόγια, ἡμεροδείκτας,
 εἰκόνας, δίσκους καὶ ἀντιμνήσια.

Τὸ πλούσιον τοῦτο ἐκδοτικὸν ἔργον τῆς Ἀποστο-
 λικῆς Διακονίας, δι' ὃ δικαίως σεμνύεται ἡ καθ' ἡμᾶς
 Ἀγιοτάτη Ἐκκλησία, ἀπεικονίζεται ἐναργῶς ἐν τῷ
 ἄρτι κυκλοφορηθέντι γενικῶ «Τιμοκαταλόγῳ» τῶν
 ἐκδόσεων αὐτῆς.

Ἀντίτυπον τοῦ ὡς εἴρηται «Τιμοκαταλόγου» δια-
 πέμπουσα ὑμῖν συνημμένως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, παρα-
 καλεῖ ὑμᾶς, ὅπως, ἐκτιμώντες τὴν ἀξίαν τοῦ ἐπιτε-
 λουμένου ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδοτικοῦ
 ἔργου, ἐντείνητε τὰς προσπάθειάς ὑμῶν διὰ τὴν ἐπι-
 εδρύτεραν διάδοσιν τῶν ἐξαιρετικῶν ἐκδόσεων αὐτῆς,
 ἰδιαίτατα μάλιστα τοῦ ἄρτι κυκλοφορηθέντος μεγά-
 λης καλλιτεχνικῆς ἀξίας θείου καὶ Ἱεροῦ Ἐδαγγελίου,
 ὡς καὶ τῶν ἀρίστης τέχνης ἱερῶν ἀντιμνησίων.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντιᾶς Δαμασκηνός
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῶν
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. | Πρωτ. 7030 Ἀθήνησι τῆ 20-11-1968
 | Διεκπ. 2875

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1582

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ πολλῆς τῆς ἀνησυχίας λαμ-
 βάνει γνῶσιν, ἐξ ἀναφορῶν τῶ Σεβασμιωτάτων Μη-
 τροπολιτῶν καὶ ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Τύπου,
 περὶ τῶν ἐκτρόπων, ἅτινα λαμβάνουσι χώραν εἰς τὰ κατ'
 ἐφήμισμον ὀνομαζόμενα «Νυντερινὰ Κέντρα Δια-
 σκεδάσεως», ἅτινα κατ' οὐσίαν ἔχουσι μεταβληθῆ εἰς
 κέντρα ἀσωτείας καὶ διαφθορᾶς. Βάρβαροι ἐκδηλώ-
 σεις, ἀσχημαίαι καὶ ἀθλιότητες ἀποτελοῦσι τὰς συν-
 ἦθεις ἐκδηλώσεις τῶν θαμνῶν τῶν τοιούτων κέν-

τρων. Τὴν ἀνησυχίαν δὲ ταύτην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
 ἐπιτείνει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ τοιαύτης μορφῆς διαφθορὰ
 δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα,
 ἀλλ' ἐξαπλοῦται ἐπικινδύνως ἀνὰ τὴν Ἑλληνικὴν ὕ-
 παιθρον χώραν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀκριτικῶν τῆς
 Πατρίδος ἡμῶν χωρίων. Μουσικὰ συγκροτήματα λαϊ-
 κῆς μουσικῆς, μετ' ἀσέμων γυναικῶν, «καλλιτεχνί-
 δων» δῆθεν τοῦ ἄσματος καὶ τοῦ χοροῦ, περιοδεύοντα
 εἰς δλόκληρον τὴν Ἑλληνικὴν ὕπαιθρον, διαχέουσι
 πανταχοῦ τὸ δηλητήριον τῆς ἀσωτείας καὶ τῆς δια-
 φθορᾶς, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν νέων, οὓς ἐξωθοῦσι εἰς τὴν
 ἀκολασίαν. Τὸ πενιχρὸν ἀγροτικὸν εἰσόδημα κατασπα-
 ταλάται εἰς τὰς τοιαύτας ἐφαμάρτους διασκεδάσεις,
 πολλαὶ δὲ οἰκογένειαι διελθῆσαν, διότι οἱ σύζυγοι
 παρεσύρθησαν εἰς τὴν ἀκολασίαν ὑπὸ ἀσέμων γυναι-
 κῶν τῶν τοιούτων «καλλιτεχνικῶν» συγκροτημάτων.

Πρὸ τῆς τοιαύτης θλιβερᾶς ἐκλύσεως τῶν ἡθῶν
 ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγιοτάτη Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ πα-
 ραμείνῃ ἀδρανῆς καὶ ἀδιάφορος. Ὅθεν, ἡ Ἱερὰ Σύνο-
 δος ποιεῖται ὑμῖν ἔκκλησι, ὅπως ἀποδύθητε εἰς ἐν-
 τονον ἀγῶνα, πρὸς περιφρούρησιν τοῦ πεπιστευμένου
 ὑμῖν ποιμνίου ἐκ τοῦ ἐλλοχεύοντος θανασίμου κινδύ-
 νου τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς, επικαλούμενοι ἅμα τὴν συν-
 εργασίαν καὶ συνδρομὴν τῶν οἰκείων Διοικητικῶν Ἀ-
 στυνομικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, αἵτινες εὐελ-
 πιστεῖ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὅτι προφρόνως θὰ συμμετά-
 σχωσιν, ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἐαυτῶν ἀρμοδιότητος, εἰς
 τὴν σωτήριον ταύτην προσπάθειαν.

Περὶ τοῦ περιεχομένου, ὃ δέον νὰ προσλάβῃ ἐν ἐ-
 κάστη Ἱερᾷ Μητροπόλει ἡ τοιαύτη σταυροφορία πρὸς
 ἀνάσχεσιν τοῦ ἐνσκήφαντος καὶ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν
 κύματος τῆς ἀσωτείας καὶ διαφθορᾶς, ὡς καὶ περὶ τῶν
 χρησιμοποιηθησομένων μέσων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπα-
 φιέται εἰς τὴν ποιμαντικὴν σύνεσιν τῶν Σεβασμιωτά-
 των Μητροπολιτῶν. Ἐπιθυμεῖ ὁμοῦ, ἵνα ὑπογραμμί-
 σῃ αὐτοῖς τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἡ τοιαύτη προσπάθεια
 μὴ περιορισθῆ εἰς πολεμικὴν μόνον κατὰ τῶν ψυχο-
 φθῶρων μορφῶν ψυχαγωγίας, ἀλλὰ προσλάβῃ καὶ θε-
 τικὸν περιεχόμενον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς στροφῆς
 τοῦ χριστεπανόμου λαοῦ πρὸς ψυχικὰς καὶ πνεύματι-
 κὰς ἀπολαύσεις ὑγιεστερας καὶ τῆς παροχῆς αὐτῷ εὐ-
 καιριῶν ὑγιῶς ψυχαγωγίας.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντιᾶς Δαμασκηνός
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεῶν
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΘΕΜΑΤΑ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΘΕΪΑΣ

Εἶναι ἄξιον προσοχῆς, ὅτι οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἀντιμετωπίζουν μὲ ἀσυνήθη αὐστηρότητα τοὺς πάσης φύσεως ἑτεροδόξους, εἴτε σχισματικούς, εἴτε αἰρετικούς. Ἀκόμη περισσότερο φαίνονται αὐστηροὶ εἰς τὴν μεταχείρισιν τῶν εἰδωλολατρῶν, τῶν ἔθνικῶν καὶ τῶν κεκηρυγμένων ἀπίστων.

Τὴν αἰτίαν τῆς αὐστηρότητος αὐτῆς πρέπει ν' ἀποδώσωμεν εἰς ἓνα καὶ μόνον λόγον. Ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκειτο εἰς κατάστασιν ἀμύνης καὶ ἰσχυρᾶς πίεσεως ἐκ τῆς ἀπειλῆς τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς.

Κύριον μέλημά της ἦτο νὰ ἐδραιώσῃ τὴν νωπήν ἐτι Πίστιν καὶ νὰ προφυλάξῃ τοὺς Ὁρθόδοξους ἀπὸ οἰανδήποτε πτώσιν ἐκ τοῦ ἀνάποφεύκτου συγχρωτισμοῦ μὲ τοὺς Ἐθνικούς εἰς μίαν κοινωνίαν εἰσέτι μὴ χριστιανικὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπειλεῖ μὲ βαρυτάτας κυρώσεις τοὺς ἐσκεμμένως ἐμμένοντας εἰς τὴν κακοδοξίαν καὶ τὴν πλάνην. Ἐνώπιόν μας ἔχομεν ἀπίστους πείσμονας, δεδηλωμένους ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, εἰρωνευομένους τὴν νέαν Θρησκείαν, καὶ σχεδὸν ἀμεταπίστους.

Καὶ ἡ Ἀπολογητικὴ μέθοδος κατὰ ταῦτα ἠκολούθει ἔκτοτε, καὶ ἀκόμη τώρα ἀκολουθεῖ, τὴν ἰδίαν ἀλύγιστον γραμμὴν. Διάλογος, ἐπαφὴ καὶ συμβιβασμὸς μὲ τὸν ἄθεον ἀποδεικνύονται τελείως ἀδύνατα καὶ ἐπὶ πλέον ἀπηγορευμένα: Ὁ ἄπιστος εἶναι καὶ θεωρεῖται «τετυφλωμένος», ἐν τῇ πλάνῃ, εἰς τὸ σκότος, ἀποκεκομμένος τῆς μάνδρας τῆς σωτηρίας. Ὁ ἄπιστος ἀποτελεῖ ἄλλον κόσμον. Βλέπει τὰ πάντα ὑπὸ διαφορετικὸν πρῖσμα. Ἀναπνέει, ζῆ καὶ κινεῖται εἰς ἓνα κλίμα περίεργον, εἰς ἓνα κόσμον ἰδικόν του, ἰδιόρρυθμον καὶ ἰδιότυπον. Συζήτησις μετ' αὐτοῦ εἶναι ἀκατανόητος, ἀνέφικτος καὶ ἀκαρπτος. Διὰ τοῦτο, κατὰ κανόνα, οἱ ἄπιστοι ἐκρατοῦντο εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν παράταξιν τῶν Πιστῶν. Συνηθέστατα ἦσαν ἀντικείμενον περιφρονήσεως. Ἐθεωροῦντο ἐπικίνδυνοι, ὑποπτοὶ, ἀνάξιοι οἰασθήποτε ἐμπιστοσύνης, ὡς θρησκευτικῶς καὶ πνευματικῶς κατώτεροι. Ἦσαν ἐξωστρακισμένοι θρησκευτικῶς καὶ κοινωνικῶς.

Σήμερον ὁμως τὸ καθῆκον τῆς πρὸς πάντας ἀγάπης καὶ τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας εἰς ἓνα κόσμον διηρημένον, ἀλλὰ βαδίζοντα καὶ ἀπεργαζόμενον τὴν συναδέλφωσιν καὶ τὴν πανανθρωπίνην ἐνότητά, ἐπιβάλλει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νέαν γραμμὴν πλεύσεως. Ἐπιβάλλει σεβασμὸν τῶν πεποιθηθεῶν τοῦ πλησίον, περισσοτέραν προσοχὴν τῶν πεποιθησεῶν τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικής, ἔστω καὶ ἂν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ ὅ,τι σήμερον πιστεύομεν εἰς τὰς ἄλλας Ἠπείρους. Ὅλοι ζητοῦν συνύπαρξιν καὶ ἀμοιβαίαν ἀνοχήν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὅλον θέμα τῆς Ἀθεΐας θὰ πρέπη νὰ ἀντιμετω-

πισθῆ ὑπὸ τὸ φῶς καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς ἐποχῆς μας, τῆς γεφυρώσεως τῶν ἡπείρων, τῶν φυλῶν, τῶν πολιτισμῶν καὶ γλωσσῶν καὶ τῶν διαφορῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων καὶ «πιστεύω».

* * *

Ἀναμφιβόλως πολὺ κωλύεται ὁ μετὰ τῶν ἄλλων διάλογός μας λόγῳ τῆς ἀνεπαρκοῦς γνώσεως τῶν βαθυτέρων πεποιθήσεῶν τῶν ἀπὸ ἡμᾶς τοῦς πιστοῦς. Ὁ πραγματικὸς διάλογος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀρχίζομεν νὰ ἀντιλαμβανόμεθα καὶ γνωρίζομεν τί σκέπτεται, πῶς σκέπτεται καὶ διατὶ σκέπτεται ὁ ἄλλος. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται ἄνευ ἐλέγχου νὰ καταδικάζομεν τὰς σκέψεις τῶν μὴ πιστευόντων, διότι ἡμεῖς ἔτυχε νὰ πιστεύομεν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εὐρεθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀποφεύγει τὴν δημοσίαν συζήτησιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν σκέψεων τῶν Στωϊκῶν καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν. Δὲν ἀρχίζει ἀνταλλαγὴν πυρῶν καὶ ἐπαφὴν μέχρις ὅτου κατατοπισθῆ ἑπαρκῶς ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν, τῶν πεποιθήσεων καὶ τοῦ πνευματικοῦ ψυχολογικοῦ κλίματος τῶν Ἀθηναίων.

Κατὰ ταῦτα, καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ φερώμεθα πρὸς τὸν ἄθεον ὡς πρὸς ὑποδεέστερον, ὡς πρὸς μαθητὴν ἔχοντα ἀνάγκην διδασκαλίας, συμβουλῶν καὶ εὐρισκόμενον εἰς τὸ σκότος, εἰς τὴν ἀγνοίαν, καὶ ὡς διατελοῦντα ὑπὸ κηδεμονίαν. Δὲν συγχωρεῖται νὰ τοῦ φερώμεθα μὲ ὕψος διατακτικὸν καὶ ἐπιτιμητικόν. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐξ αὐτῆς τῆς βαθυτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ὑποπιπτούσης εὐκόλως εἰς τὴν ἀντίληψίν μας, νὰ μὴ βιαζόμεθα εἰς τὰς κρίσεις καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς μας. Ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὸς εἶναι δύστροπος, παράλογος, πείσμων καὶ ἄλλοπρόσαλλος κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ ἀνταλλαγὴν γνωμῶν καὶ ἀπόψεων. Ἡ πειθῶ, ὡς Κατήχησις, προϋποθέτει εἰς τὴν ἐποχὴν μας πρὸ παντὸς λεπτότητα, ὄχι ἐκνευρισμὸν καὶ ὕψος βίαιον. Ἐπιβάλλει σύνεσιν, ἀκριβολογίαν καὶ ὄχι φυγομαχίαν μὲ ἀοριστολογίαν καὶ λεξιλόγιον καὶ φράσεις βαρείας καὶ προσβλητικῆς.

Ἴσως ἡ ἐμφανισθεῖσα σύγχρονος ἀθεΐα νὰ παρεωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀφυπνίσῃ τὴν παράταξιν τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ ἀποκαθάρωμεν τὰς περὶ Θεοῦ ἀντιλήψεις ἀπὸ ξένας καὶ παρεισακτους ἰδέας. Τὸ μυστήριον τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ὡς Πατὴρ καὶ Δημιουργοῦ τοῦ παντός, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὰς παραπονημένας, ἀφελεῖς καὶ συχνὰ παιδαριώδεις ἐρμηνείας περὶ Θεοῦ καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀληθινῆς λατρείας. Πρέπει νὰ ἐπισημανθοῦν ὅλαι αἱ παρερμηνεῖαι καὶ νὰ ἐπανεύρῃ ἡ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ, τὸ ἀρχικὸν καὶ γνήσιον τῆς κάλλος.

Ἄς μὴ λησμονῆται σὺν τούτοις, ὅτι παραδόξως ὁ Θεὸς μᾶς ὀμιλεῖ κάποτε διὰ τοῦ στόματος καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀθέων. Οἱ μὴ Χριστιανοὶ πολλὰ ἔχουν νὰ μᾶς προσάψουν καὶ νὰ μᾶς κατηγορήσουν. Συχνά, περισσότερο τῶν ἄλλων ἀποδεικνυόμεθα φανατικοί, στενόκαρδοι, ἀσυνεπεῖς. Ἐνῶ ὑπάρχουν πολλοὶ ἄθεοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι εὐθεῖς, συνεπεῖς, θαρραλέοι, προοδευτικοί, φιλόανθρωποι. Οἱ ἔξωθεν μᾶς χαρακτηρίζουν ὡς secta Catholicorum, μικρὰν ὁμάδα διακατεχομένην ὑπὸ παραλόγου φανατισμοῦ, μίσους καὶ ἐμπαθείας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ κοινωνικὰ προβλήματα, δὲν εἰδείξαμεν κατανόησιν. Εἰς τὰς ἀποικίας, ἄλλοτε καὶ τώρα, δὲν προσεπαθήσαμεν νὰ πράξωμεν ὅ,τι ἐπεβάλλετο ἔναντι τῶν ἰθαγενῶν. Δὲν τοὺς ἐβλέπαμεν ὡς εἰκόνα Θεοῦ.

Ὡς φίλοι τῆς δικαιοσύνης, δὲν ἐδημιουργήσαμεν ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς πληθυσμοὺς στελέχη ὠριμα, διὰ νὰ ἐπωμισθοῦν τὰς εὐθύνas τῆς χώρας των. Ἄντι νὰ ἐνθαρρύνωμεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἐρεῦνας των, ἵνα καὶ ἐξ αὐτῶν προέλθουν σοφοί, διανοοῦμενοι ἄντι νὰ τοὺς βοηθήσωμεν διὰ μελλοντικὴν χειραφέτησιν, ἀντιθέτως παρενεβόλαμεν χίλια ἐμπόδια.

* * *

Τὸ παρελθόν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀπολογητῶν ἤδη, παρεδέχετο τὴν συνύπαρξιν καὶ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσιν Πίστεως καὶ Λογικῆς. Σήμερον ὅμως τίθεται ὑπὸ τῶν περισσοτέρων διανοομένων ριζοσπαστικῶς τὸ δίλημμα: ἢ Πίστις ἢ Λογικὴ. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἰδιαίτερος μετὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ἢ σκέψις προχωρεῖ ἐρήμην τῆς Πίστεως. Θεότης ἀναδεικνύεται ἢ Λογικὴ. Καὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἰδίας Λογικῆς, ἢ Λογικὴ ἀκρωτηριάζεται, παραβιάζεται καὶ παραμορφοῦται.

Εἰς τὰς πολυπληθεῖς αὐτὰς αἰτιάσεις πρέπει ἀπὸ Χριστιανικῆς πλευρᾶς νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι δὲν πρόκειται εἰς ἓνα εἰλικρινῆ διάλογον νὰ φιμωθῇ ἢ Λογικὴ καὶ νὰ κατακυριευθῇ ἀπὸ ἓνα εἶδος τυραννικῆς ἐπιβολῆς τῆς Πίστεως. Ἀντιθέτως, ὁ ἰσορροπημένος Χριστιανὸς προστρέχει καὶ χρησιμοποιεῖ καὶ αὐτὸς τὴν Λογικὴν, ἀλλὰ φωτισμένην μὲ τοὺς ἰδικούς της νόμους. Ἀντιλαμβάνεται, ἐννοεῖ διότι προηγουμένως πιστεύει. *Crede ud intelligas*. Ἀσφαλῶς καὶ αὐτὸς ἐρευνᾷ πρὶν πιστεύσει. Βλέπει, ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον καὶ τὴν ἰδικὴν του ἀξιολόγησιν. Βλέπει ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς αἰωνιότητος, «sub specie aeternitatis». Ἄλλοι εἰς τὰ διάφορα φαινόμενα βλέπουν αὐτοσκοπόν. Τοὺς

λείπει τὸ ἀπώτερον τέλος, τὰ ἔσχατα. Ὁ πιστὸς κατὰ τοῦτο διαφέρει ἀπὸ τὸν ἄπιστον. Ἀντιλαμβάνεται τὸν περιορισμὸν καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς Λογικῆς. Ἐρχεται στιγμὴ εἰς τὴν ἔρευνάν του, ὅπου βλέπει τὰ ὅρια καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς Λογικῆς νὰ ἐξηγήσῃ τὰ βαθύτερα αἷτια καὶ αἰτιατὰ τῶν ὄντων, ὅποτε ἀπλούστατα μόνον περιγράφει.

Αὐτὸν τὸν περιορισμένον χαρακτήρα τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ ἤδη οἱ ἀρχαῖοι διδάσκαλοι τῆς χριστιανικῆς Πίστεως ἐδίδασκον πρὸς τοὺς ἀνησύχους ἐρευνητάς, θέτοντες βροχὴν ἐρωτημάτων καὶ ἀποριῶν. Ἴδου τί ἀπαντᾷ Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης εἰς παρομοίαν περίπτωσιν :

«Ὅτι μὲν οὐ δεῖ τὰ σεσιωπημένα τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ἐρευνᾶν πρόδηλον. Τὰ γὰρ συμφέροντα ἡμῖν μαθεῖν, ἐδήλωσεν ἡμῖν. Τὰ δὲ μὴ συμφέροντα πάλιν ἀπέκρυπεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐμφιλόνεικον καὶ περιέργον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀμυδρῶς πως εἶ τι ἐκ τῶν ἀγίων Πατέρων μαθεῖν ἠδυνήθημεν, τοῦτο ἡμῖν κατάδηλον ποιῆσαι πειράσομαι»¹.

Παρομοίαν θέσιν λαμβάνει καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης :

«Ὅκ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γνώσει πάντα τὰ θεῖα περιγράφεται, πολλὰ δὲ τῶν ὑφ' ἡμῶν ἀγνοουμένων αἰτίας ἔχει θεοπρεπεῖς, ἡμῖν μὲν ἠγνοημένας, ἐπιστητὰς δὲ ταῖς ἡμῶν κρείττοσι τάξεσι. Πολλὰ δὲ καὶ τὰς ὑπερτάτας οὐσίας λέληθε, καὶ πρὸ μόνης ἀκριβῶς ἔγνωσται τῆς πανσόφου καὶ σοφοποιου θεαρχίας»².

* * *

Ἡ λατρεία καὶ ἡ προσκύνησις τοῦ Θεοῦ εἶναι χαρακτηριστικὰ μόνον τῶν Πιστῶν. Ἡ λατρεία καὶ ἡ ἀπόλυτος ἐμπιστοσύνη εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον εἶναι χαρακτηριστικὰ μιᾶς ὠρισμένης κατηγορίας: τῶν ἀδιαφόρων ἢ τῶν ἀπίστων. Εἰς τὴν πραγματικότητα βλέπομεν πιστοὺς καὶ ἀπίστους νὰ συζοῦν καὶ συνυπάρχουν εἰς τὰς ἡμέρας μας. Κάποτε ἔχομεν συμβίωσιν καὶ τῶν δύο αὐτῶν καταστάσεων εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον. Ποῦ ὀδηγεῖ ἡ συνύπαρξις αὐτή; Εἰς μίαν σύγχυσιν, ὅπου θῦμα εἶναι ὅποιος ἐπιχειρεῖ ἐκ τοῦ ἀφηρημένου νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συγκεκριμένον καὶ τὸ θετικόν. Ἀμφότεραι αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ εἶναι φαινόμενα τῆς καθημερινῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς προσωπικῆς πείρας.

Διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἰδεολογικὴν του θέσιν, ὁ

1. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ἐρωτ. ἀποκρίσεις 92 PG 89, 728.

2. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, PG 3,565.

ἄθεος ἀναγκάζεται νὰ προστρέξη εἰς ἐπιχειρήματα. Τὸ ὄπλοστάσιον ἀπὸ τὸ ὁποῖον δανείζεται τὰ βέλη του εἶναι ἡ ὑποκειμενικὴ Λογικὴ. Ἐὰν δὲν ὑπάρχουν, τὰ ἐφευρίσκει, τὰ ἐπινοεῖ. Ἐὰν δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴν στοιχειώδη λογικὴν, τότε πιέζει τὰ πράγματα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Προκρούστου: διὰ τῆς βίας ἐξαναγκάζει.

Εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα ὁμως ἐνδέχεται νὰ ὑποπέσῃ καὶ ὁ πιστός.

Ἡ Πίστις δὲν εἶναι εὐκόλος ἀπόκτησις. Προϋποθέτει ἀγῶνας, κλυδωνισμούς, ἀμφιβολίας, στάδια θλίψεων καὶ κοπιαστικῶν ἀναζητήσεων τοῦ Θεοῦ καὶ Δημιουργοῦ. Ἡ Ἀθεΐα, ἀντιθέτως, εἶναι κατάθεσις τῶν ὄπλων καὶ ὑποχώρησις. *A priori* ὁ ἄθεος παραιτεῖται προσπαθειῶν. Ἡ ἐπιστράτευσις τοῦ νοῦ ὑποβοηθεῖ τὴν εὕρεσιν τῆς Ἀληθείας. *Intellectus quaerens fidem*, ἔλεγεν ὁ μέγας Λατίνος Ἀνσελμος. Ἡ Πίστις ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπικουρίας τοῦ νοῦ καὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, *fides quaerens intellectum*. Ἀμφότερα ἀλληλοσυμπληρώνονται καὶ συνεργάζονται, διὰ νὰ δειχθῇ, ὅτι ἡ Πίστις δὲν ἔρχεται ὡς διὰ μαγείας, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν προκειμένῳ ὁ ἱ. Αὐγουστίνος ἐξ ἰδίας πείρας βεβαιώνει, ὅτι «ὁ Θεὸς εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα μᾶς βοηθεῖ, ὥστε νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν Πίστιν. Ὅσον ὁ ἄνθρωπος στρέφεται μὲ βαθὺ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τόσον καὶ ἡ Ἀλήθεια, δηλαδὴ ὁ Χριστός, ὑποβοηθεῖ, γινόμενος ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ μένῃ Θεός. Ἐγκαθιστᾷ τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὴν Πίστιν προκειμένου ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, μέσῳ τοῦ Θεοανθρώπου. Πράγματι, ὁ Ἀνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων»³.

Ποιμαντικὴ μέριμνα.

Ὁ Θεὸς ἵδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν Του, διὰ νὰ εἰσέλθῃ παντοῦ. Ὅχι διὰ νὰ περιορισθῇ εἰς ὠρισμένους μόνον λαούς. Καλεῖται νὰ ἐπηρεάσῃ εὐεργετικῶς ὅλα τὰ ἔθνη, ὅλας τὰς χώρας καὶ ὅλους τοὺς πολιτισμούς. Ἀνθρωπίνως οἱ δρόμοι αὐτοὶ μᾶς φαίνονται δύσβατοι, ὀδυνηροί. Πολλοὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀποφεύγουν, διότι εἶναι ἄγνωστοι καὶ ἀπάτητοι. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸν σκεπτικισμόν, τὴν διστακτικότητα καὶ τὴν ἀβεβαιότητα πολλῶν διὰ τὸ

ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κόσμον. Διστάζουν ἐὰν πρέπη νὰ εἰσέλθῃ εἰς χώρας μὴ χριστιανικὰς, καὶ νὰ προτείνῃ σχέσεις μὲ ἄθεους καὶ ἀπίστους.

Καὶ ὁμως ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅλον τὸν κόσμον. Δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀποστολὴν τῆς, κλείουσα μὲ φρίκην τοὺς ὀφθαλμούς τῆς, ἐπειδὴ ὁ ἄλλος δὲν πιστεύει. Εἰς οἰονδήποτε πνευματικὸν σημεῖον καὶ ἐὰν εἶναι, λόγῳ ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς φύσεώς τῆς, δὲν τῆς ἐπιτρέπεται νὰ κάμῃ διάκρισιν καὶ διαχωρισμόν, ἀπασχολουμένη ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μὲ μίαν μερίδα ἀνθρώπων. Δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀδιαφορήσῃ καὶ ν' ἀγνοήσῃ ὅλους τοὺς ἄλλους, τοὺς μὴ πιστεύοντας. Ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Θεὸς παραμένει Πατὴρ ὅλου τοῦ κόσμου καὶ δὲν θέλει ν' ἀποκληρώσῃ κανένα. Ἀνατέλλει τὸν ἥλιόν Του ἐπὶ πιστοὺς καὶ ἄθεους, ἐπὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς. Προσπαθεῖ νὰ ἐγγίσῃ ὅλους καὶ νὰ τοὺς κρατήσῃ εἰς τὴν ἀγάπην Του. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐμφανισθῇ ὡς ἀντι-Βουδδισμὸς, ἢ ἀντι-Μουσουλμανισμὸς ἢ ἀντι-ἰουδαϊσμὸς, ὅπως δὲν ἦτο ἀντι-ἰουδαϊσμὸς ἢ ἀντι-εἰδωλολατρεία.

Ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς ἀρχικῶς ἐνεφανίσθη, ἐγνώριζε πολὺ καλὰ, ὅτι θὰ ἀντίκρυζεν ἕνα κόσμον ἐχθρικῶς διακείμενον, ἄγνωστον καὶ ἄθεον. Ἐκτοτε, καὶ πάντοτε, ἡ ἀποστολὴ του ἦτο καὶ θὰ εἶναι νὰ ἀντικρύξῃ παρομοίας περιστάσεις καὶ ἀντιδράσεις ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ σχέσεις ὁμως μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ κόσμου δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιηθοῦν εἰμὴ μὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν διάλογον.

Εἶναι καιρὸς νὰ ἀρχίσωμεν νὰ διακρίνωμεν τὰ κοινὰ σημεῖα ἐπαφῆς εἰς κάθε ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀγνοήσῃ τὰς μαρτυρίας τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς Ὑπερτάτου Ὄντος καὶ νὰ διαφύγῃ τοῦ Θεοῦ τὴν παρουσίαν ὀπισθεν τῶν γεγονότων, εἰς ἄτομα καὶ εἰς τὰ ἔθνη. Ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ σβύσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ὅσονδήποτε παραμορφωμένος καὶ ἐὰν εἶναι. Ὅ,τι ἐνώνει τὸν χριστιανὸν μὲ τοὺς ἄθεους, εἶναι ἀκριβῶς τοῦτο, ὅτι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἶναι καὶ παραμένουν σκεπτόμενοι ἄνθρωποι. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις παραμένει ἢ κοινὴ βᾶσις, εἶναι τὸ κοινὸν κριτήριον. Δ' αὐτὸ καὶ ὁ διάλογος μὲ τοὺς ἄθεους δὲν θὰ πρέπη κατ' ἀνάγκην νὰ εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν Θεολογικός, ἀλλὰ ἀπλούστατος, ἀνθρώπινος καὶ στοιχειώδης.

Πῶς τότε εἶναι δυνατὸν ἐνώπιον τοῦ ἀνησυχητικοῦ ἀριθμοῦ τῶν σημερινῶν ἄθεων νὰ συμβιβασ-

3. De civit. Dei XI, 2. PL 41,318.

σθῆ ἡ ἀρχαία ἀντίληψις μερικῶν Διδασκάλων καὶ θεολόγων, ὅτι «κάθε ψυχὴ εἶναι ἐκ φύσεως χριστιανή»; Τὴν εἶχε διατυπώσει μὲ τρόπον κατηγορηματικὸν ὁ ἀπολογητὴς Ἀθηναγόρας καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς καὶ τὴν ἐπανέλαβον οἱ Ἕλληνες Πατέρες. Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι εὐκόλος. Εἶναι ὅμως ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ἡ σύγχρονος ἀθεΐα ἔχει τὰς ρίζας τῆς κυρίως εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Δυτικοῦ κόσμου. Ἡ ἀθεΐα, ὡς φαινόμενον, σπανίζει εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Ἀσίαν ἢ τὴν Ἀφρικὴν. Μερικοὶ θρησκευολόγοι, εἰδικοὶ ἐπὶ τοῦ θέματος, διεπίστωσαν, ὅτι τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς νεωτέρας ἀθείας ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν διάσπασιν τῆς ἐνότητος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸν 16ον αἰῶνα. Ἡ Ἀναγέννησις καὶ ὁ Θεϊσμός τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος ἐπεσκίασαν τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας.

Σήμερον εὐρισκόμεθα εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς ἀτομικῆς ἀναπτύξεως. Ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ μὲ κάθε μέσον νὰ διώξῃ τὴν ιδέαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ κόσμου. Δυστυχῶς ὅμως ἡ κρίσις τῆς πίστεως πρέπει ν' ἀναζητηθῆ πολὺ ἐνωρίτερον. Ἐμφανίζεται ἤδη τὸν 11ον αἰῶνα, ἐποχὴν τοῦ μεγάλου Σχίσματος μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ρώμης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1054). Ἡ θριαμβολογία, ὅτι ἐπετεύχθη ἐπὶ τέλος χριστιανικὸν κράτος, corpus christianum, ὑπῆρξεν ἀπατηλὴ, καὶ ἠύξησε μὲν ποσοτικῶς τὰς τάξεις τῶν πιστῶν, τὰς ἐμείωσεν ὅμως ποιοτικῶς.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς μεταπολεμικῆς ἀθείας βαρύνει πολὺ καὶ ἐνοχοποιεῖ τοὺς Χριστιανούς. Δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀσυνέπεια αὐτῶν μετὰ τὴν βιώματος καὶ πίστεως, ἡ αἰτία. Πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ ἐσφαλμένοι θρησκευτικαὶ εἰκόνες καὶ ἀφελεῖς ἐξηγήσεις περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἐκ μέρους πολλῶν Χριστιανῶν. Ἐνίστε τὸ εἶδος τῆς εὐσεβείας μας δημιουργεῖ μίαν ἀντίληψιν, ἡ ὁποία χωρίζει τελείως τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν κόσμον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ θρησκευτικῶς χλιαροὶ καταντοῦν εἰς μίαν ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ περιορίζεται ἡ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία, ἢ ν' ἀποδίδονται εἰς τὸν Θεὸν ὅσα φαινόμενα δὲν ἤμποροῦν ἀνθρωπίνως νὰ τὰ ἐξηγήσουν. Τὰ πάντα ἐπιρρίπτουν εἰς τὸν Θεόν. Ἡ τὸ χειρότερον ἀκόμη, νομίζουν, ὅτι δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν Θεὸν ὡς τὸ καταπραῦντικὸν ὄπιον τῶν πτωχῶν καὶ τὴν παρηγορίαν τῶν ἀδικημένων καὶ ἀποτυχημένων.

Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῆ καὶ τοῦτο ἀκόμη, ὅτι ἡ ἀθεΐα στηρίζεται ἐπίσης καὶ εἰς παραμορφωμένην ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ὃ, τι καλεῖται

ψευδο-ουμανισμός. Ἡ σύγχρονος ἀθεΐα ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἐπιστήμη καθιστᾷ τὸν Θεὸν περιττὸν καὶ ὅτι τὸ κακὸν εἰς τὸν κόσμον ἀναίρει τὴν πραγματικὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι αἱ θεωρίαι, ἀπὸ τοῦ Νίτσε μέχρι τῶν Ὑπαρξιστῶν τῆς ἐποχῆς μας, ἐὰν ἐρεθίζουν τὸν εὐθικτὸν πιστὸν, γίνονται ὅμως μὲ πολὺν ἐνθουσιασμὸν δεκταὶ ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμον. Ὅπως δὴποτε, προκαλοῦν καὶ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς νὰ ἀποκαθάρουν τὰς σκέψεις των ἀπὸ κάθε ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ μυθώδη καὶ ἀπαράδεκτον. Διερχόμεθα μίαν περίοδον μεταβατικὴν, καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπίνη ἰκανότης ἐπιστρατευθεῖσα ἐτοιμάζει ἕνα πολιτισμὸν καὶ μίαν ἐπιστήμην χωρὶς Θεόν ἢ ἀγνοοῦσαν τὰς παραδοσιαρχικὰς μας πεποιθήσεις.

* * *

Τὸ μέγα σφάλμα μας εἶναι, ὅτι ἐκκινούμεν εἰς κάθε ἐνέργειαν κηρυκτικὴν καὶ εὐαγγελιστικὴν ἀπὸ ἐσφαλμένην προϋπόθεσιν. Δηλαδή, ὅτι ἐνώπιόν μας ἔχομεν μόνον πιστούς, «ποιμνιον», «πλήρωμα εὐσεβές» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα συμφύρονται εἰς τὴν ψυχὴν τῶν περισσοτέρων ἡ ὑποανάπτυκτος πίστις μὲ χιλίων εἰδῶν προλήψεις. Ὁ Νίτσε ἤδη εἶχε προεῖπει εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς περιφήμους ἀφορισμούς του, ὡς πρόδρομος τῆς ἀθείας, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ αἰσθάνεται τὴν ἐξάρτησίν του ἀπὸ τὸν Θεόν.

«Ποτὲ πλέον, ὦ ἄνθρωπε, δὲν θὰ ἔχῃς ἀνάγκην τῆς προσευχῆς· οὔτε λατρείας, οὔτε ἀσφαλείας εἰς μίαν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην. Ὅχι πλέον νέα ὑποταγὴ εἰς τὴν Σοφίαν, τὴν καλωσύνην καὶ τὴν παντοδυναμίαν. Ὅχι νέα ἐγγύησις διὰ τὰς σκέψεις σου. Δὲν ἔχεις φύλακα, οὔτε πιστὸν φίλον εἰς τὴν μόνωσίν σου. Θὰ ζῆς χωρὶς τὸν ὀρίζοντα ἐνὸς βουνοῦ μὲ τὴν κορυφὴν του χιονισμένην καὶ μὲ καρδιὰ συμπιεζομένην.

Εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ ὑπάρχη πλέον ἀπὸ ἐπάνω σου ἐλεγκτὴς καὶ ὑπατος κριτῆς, ἐπισημίων ἀπειλῆς. Εἰς τὸ παρὸν δὲν ἔχεις τίποτε διὰ νὰ ἀποκρυπτογραφῆσῃς. Εἰς τὸ μέλλον, ἐξ ἄλλου, δὲν ὑφίσταται ἀγάπη. Ἡ καρδιὰ σου δὲν θὰ ἀνακαλύψῃ πουθενὰ τόπον ἀναπαύσεως καὶ ἀσφαλείας. Ἀνθρώπε τῆς ἀρνήσεως, εἰς σὲ ἐναπόκειται ν' ἀρνηθῆς. Ποιὸς ὅμως θὰ σοῦ δώσῃ αὐτὴν τὴν δύναμιν; Οὐδεὶς μέχρι τώρα τὴν εἶχε...»⁴.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

4. Gai Savoir, No 285.

Η ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Η ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

Ἡ Ἐπισκοπὴ εἶναι ἡ κανονικὴ γεωγραφικὴ μονάς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ὁ κανονικὸς αὐτῆς ποιμὴν καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ περιλαμβάνει τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ποιμνιον.

Ἡ ἐπὶ τοῦ κλήρου τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ αὐθεντία ἀποτελεῖ ἀρχὴν Καθολικὴν καὶ Ἀγγλικανικὴν. Ὁ κλῆρος ὑπισχνεῖται κανονικὴν ὑπακοὴν τῷ Ἐπισκόπῳ. Ἡ πρᾶξις καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκτίθεται σαφῶς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἀκολουθίας τῆς Χειροτονίας. Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ πρέπει νὰ προϋπάρχουν, διὰ νὰ συσταθῇ ἡ ἐνορία καὶ διορισθῇ ὁ ἑφημέριος. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ συστήματος τούτου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τέσσαρας περιόδους.

Α) Τὸ πρῶτον στάδιον ἤρχισε μὲ τὴν ἄφιξιν τῶν ἐκ Ρώμης καὶ Ἀνατολῆς Ἱεραποστόλων, ἐνεργούντων καθ' ὁμάδας, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν Ἐπισκόπου. Ἦτο φυσικόν, αἱ ομάδες αὗται νὰ προσδιορίσουν τὰ διάφορα πεδία δράσεώς των ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἐπτὰ τότε Σαξωνικῶν βασιλείων. Ἡ περιοχὴ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἐπισκόπου, ἡ Ἐπισκοπὴ, εἶχε τὰ αὐτὰ ὅρια μὲ ἕκαστον βασιλεῖον καὶ ἡ ἐκκλησία, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγκαθίστα τὴν ἐπίσημόν του ἑδραν, ἀπετέλει τὸν Καθεδρικὸν Ναόν. Ὅτε ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν τῆς ἀρχικῆς Ἐπισκοπῆς ἠὺξήθη, ἡ διοίκησις τῆς ἀρχικῆς γεωγραφικῆς μονάδος κατέστη δυσκολωτάτη καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν καὶ ἄλλαι ἐπισκοπαὶ ἐκ τῆς διαιρέσεως τῶν πρώτων. Παράδειγμα ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς Καντουαρίας, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου τὸ ἔτος 597 καὶ περιλαμβάνουσα ἀρχικῶς ὀλόκληρον τὸ βασιλεῖον τοῦ Kentish, διηρέθη ἐπτὰ ἔτη βραδύτερον, διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ Rochester. Ἡ πορεία αὐτῆ τῆς διαιρέσεως ἐπεταχύνθη, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος ἐκ Ταρσοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας Θεοδώρου (668-690). Μεταξὺ τῶν ἄλλων μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας ἐπέφερον ὁ Θεόδωρος, ἦτο καὶ ἡ κατάρριψις τῆς ἐπικρατούσης θεωρίας: «Εἷς βασιλεὺς, εἷς Ἐπίσκοπος». Περὶ τὰ μέσα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ὑπῆρχον ἐν Ἀγγλίᾳ δέκα ἕξ Ἐπισκοπαί.

Β) Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ἡ ὁποία διήρχισεν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ὀγδόου ἕως τὰ τέλη τοῦ 12 αἰῶνος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν σταθεροποίησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Θεοδώρου καὶ τὴν προσαρμογὴν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ συστήματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ συμβιβάζεται καλῦτερον πρὸς τὴν Νορμανδικὴν διοίκησιν. Ἐνταῦθα παλαιαὶ Ἐπισκοπαὶ κατηργήθησαν,

ὡς π.χ. αἱ Ἐπισκοπαὶ Lindisfarne καὶ Hexam, αἵτινες συνεχωνεύθησαν μὲ τὴν Ἐπισκοπὴν τοῦ Durham. Ἰδρύθησαν καὶ τινες νέαι, ἀλλὰ μόνον δύο ὑπάρχουν μέχρι σήμερον: ἡ τοῦ Ely (1104) καὶ τοῦ Carlisle (1113). Ἄλλαι, ἡ τοῦ Beverley καὶ Crediton ἐγνώρισαν μόνον μίαν μεταβατικὴν περίοδον.

Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς περιόδου ταύτης ἦτο ἡ εὐγένεια, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Ἐπίσκοποι μετεκίνουν τὰς ἑδρας των ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς καταλληλότερα κέντρα.

Τὰ στάδια, διὰ τῶν ὁποίων διήλθον τὰ ἐπισκοπικὰ κέντρα πρὶν ἢ φθάσουν εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν των, εἶναι δύσκολον νὰ τὰ παρακολουθήσῃ τις. Ἡ Ἐπισκοπὴ τοῦ Norwich, ἡ ὁποία ἰδρύθη τὸ 1094, ἤδρευε πρότερον εἰς Dunwich, Elmham καὶ Thetford. Ἡ Ἐπισκοπὴ τοῦ Lincoln (1072) εἶχε τὴν πρώτην τῆς ἑδραν ἐν Lindine καὶ διαδοχικῶς μετεκινήθη εἰς Leicester, Dorchester καὶ Sinnlester πρὶν ἢ καταλήξῃ εἰς Lincoln. Οἱ Ἐπίσκοποι ὁμοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι, ἀπώλεσαν τὴν δυνατότητα τῆς μετακινήσεώς των, καὶ δὴ ἔταν οἱ Νορμανδοὶ οἰκοδόμοι τῶν Καθεδρικῶν Ναῶν κατέστησαν τὴν μετακίνησιν ἀπολύτως ἀδύνατον διὰ τοὺς πάντας.

Γ) Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἐρρίκου τοῦ 8ου ἐσήμανον τὴν ἐναρξίν τῆς τρίτης περιόδου καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν Ἐπισκοπῶν. Τὰ σχέδιά του ἦσαν λίαν μελετημένα, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματά των ὑπῆρξαν μέτρια. Εἶχε προταθῇ ἡ ἰδρυσις εἴκοσι νέων Ἐπισκοπῶν καὶ ὁ διορισμὸς 26 Χωρεπισκόπων. Τελικῶς μόνον 6 Ἐπισκοπαὶ ἰδρύθησαν, πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν παραμένον μέχρι σήμερον. Αἱ Ἐπισκοπαὶ Chester, Peterborough, Oxford, Bristol, Gloucester καὶ ἡ τοῦ Westminster, ἦτις ἐξηφανίσθη δέκα ἔτη μετὰ τὴν ἰδρυσίν τῆς.

Δ) Οὐδεμία ἄλλη Ἐπισκοπὴ ἰδρύθη μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅτε ἤρξατο καὶ ἡ τετάρτη περίοδος τῶν Ἐπισκοπικῶν διαρρυθμίσεων. Αἱ ἀλλαγαί, αἵτινες ἐπῆλθον εἰς τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Χώρας, λόγῳ τῆς «Βιομηχανικῆς Ἐπαναστάσεως», προσέαλεσαν, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, τὴν ἰδρυσιν τῶν νέων Ἐπισκοπῶν Ripon, Manchester, St. Albans, Truro, Liverpool Newcastle, Southwell, Wakefield καὶ Bristol. Ὁ διαμελισμὸς τῶν παλαιῶν Ἐπισκοπῶν πρὸς ἰδρυσιν νέων τοιούτων ἐξηκολούθησεν καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Δώδεκα νέαι Ἐπισκοπαὶ ἰδρύθησαν πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος. Αὗται εἶναι: Southwark, Birmingham, Sheffield, Chelmsford, St. Edmundsbury καὶ Ipswich, Coventry, Bradford, Blackburn, Derby, Leicester, Guildford καὶ Portsmouth. Οὕτως, ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχουν σήμερον τεσσαράκοντα τρεῖς Ἐπισκοπαὶ ὡς ἀποτέλεσμα τῶν διαμελισμῶν καὶ ὑποδιαμελι-

Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Δέν είναι ή πρώτη φορά καθ' ήν ό ύποφαινόμενος από τών στηλών τούτων άσχολείται περι τό θέμα τής συμμετοχής τής Ρωμαϊκής 'Εκκλησίας εις τήν λεγομένην Οίκουμηνικήν 'Εκκλησιαστικήν Κίνησην, τής όποίας τό πρώτον σύνθημα είχε δοθή τό 1920 από τό Οίκουμηνικόν ήμών Πατριαρχείον δι' ένός ιστορικού διαγγέλματος πρός τήν Χριστιανοσύνην. Μετέχων προσωπικώς εις τήν Κίνησην ταύτην ήδη από τό 1929, ήσθάνομην εύθως έξ άρχής λύπην τινά διά τήν έξ αύτής άπουσίαν και δή και έπιφυλακτικότητα τής προσβυγενούς και μεγάλης ταύτης 'Εκκλησίας. Τήν λύπην δέ εκείνην είχον έκδηλώσει και έν μακροῦ κυρίῳ άρθρω μου, δημοσιευθέντι εις τό περιοδικόν τούτο και δή έν τῷ φύλλῳ τής 1-9-1947, κατά τās παραμονάς δηλαδή τής συγκροτήσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τών 'Εκκλησιῶν, όπερ συν-

εκαλείτο διὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1948 έν Ἀμστερδαμ. Ἄς μοι έπιτραπή νά ύπομνήσω, ότι αἱ μεταξὺ τής Ὀρθοδοξίας και τοῦ Βατικανοῦ σχέσεις, διὰ τούς γνωστούς έντεῦθεν και εκείθεν ιστορικούς λόγους, πᾶν ἄλλο ήσαν τότε παρά εγκάρδιοι, πρᾶγμα τό όποιον δέν ήμπόδιζε μερικούς όρθοδόξους, έν οἷς και ό αόιδιμος καθηγητής Χρῆστος Ἀνδρουτσος, νά αἰσθάνωνται παρά πᾶσαν δογματικήν αντίθεσιν, χριστιανικήν συμπάθειαν πρός τήν μεγάλην 'Εκκλησίαν, ατήν, κατά τὸν Ἀνδρουτσον, βαστάζουσαν τό όνομα τοῦ Κυρίου έν τῇ Δύσει, συμπάθειαν τήν όποίαν δέν συνεμερίζετο πλήρως οὐδὲ ό ἀλησμονήτος συνάδελφος και φίλος, ό τότε διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ό Γρηγόριος Παπαμιχαήλ. Ἄπευθυνόμενοι λοιπόν πρός τήν Ρωμαϊκήν 'Εκκλησίαν έν τῷ άρθρω ήμῶν εκείνω διετυπώνομεν θερμήν έκκλησιν, όπως έμπνεομένη

σμῶν τών 'Επισκοπῶν τής Ἀγγλο — σαξωνικής περιόδου. Ἐκ τών 'Επισκοπῶν τούτων μόνον ή τοῦ Chichester διατηρεῖ σήμερα τὰ αρχικά της προρομανδικά θρία.

Οὕτως, ή Ἀγγλικανική 'Εκκλησία αποτελείται όργανικώς σήμερα εκ δύο 'Επαρχιῶν, τής Νοτίου και Βορείου, έν εκάστη τῶν όποίων ύπάρχει αριθμός τις έπισκοπῶν μετά δύο Ἀρχιεπισκόπων ως Μητροπολιτῶν: τής Καντουαρίας και τής Ὑόρκης.

Εἰς τήν 'Επαρχίαν τής Καντουαρίας περιλαμβάνονται αἱ έξῆς 'Επισκοπαί: 1) Καντουαρίας, 2) Λονδίνου, 3) Winchester, 4) Bath και Wells, 5) Birmingham, 6) Bristol, 7) Chelmsford, 8) Chichester, 9) Coventry, 10) Derby, 11) Ely 12) Exeter, 13) Gloucester, 14) Guildford, 15) Hereford, 16) Leicester, 17) Lichfield, 18) Lincoln, 19) Norwich, 20) Ὁξφόρδης, 21) Peterborough, 22) Portsmouth, 23) Rochester, 24) Ἀγίου Ἀλβανοῦ, 25) St. Edmundsbury και Ipswich, 26) Salisbury, 27) Southwark, 28) Truro και 29) Worcester.

Τέλος, εις τήν 'Επαρχίαν τής Ὑόρκης περιλαμβάνονται αἱ έπισκοπαί: 1) Ὑόρκης, 2) Durham, 3) Blackburn, 4) Bradford, 5) Carlisle, 6) Chester, 7) Liverpool, 8) Manchester, 9) Newcastle, 10) Ripon, 11) Sheffield, 12) Sodor και Man, 13) Southwell και 14) Wakefield.

2. Η ΒΕΒΑΙΕΙΣ ΤΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ἡ εξέλιξις τοῦ ένοριακοῦ συστήματος ήκολούθησεν έν τῇ Ἀγγλικανικῇ 'Εκκλησίᾳ τήν ίδίαν άρχήν τής ύποδιαίρεσεως τής δικαιοδοσίας και τοῦ εδάφους, ή όποία έφηρμόσθη και εις τās έπισκοπάς. Ὅταν αἱ Ἱεραποστολαί τής Ἀγγλο — σαξωνικής έποχής απέχώρησαν τῶν αρχικῶν κέντρων, όπου εύρίσκοντο οἱ Ἐπίσκοποι, παρέστη ανάγκη ίδρύσεως νέων τόπων διακονίας έντός τῶν νεοσυσταθέντων χριστιανικῶν κέντρων. Καί ως λογική συνέπεια ήτο

ή εγκατάστασις μονίμων κληρικῶν, δρώντων έντός προκαθορισμένων περιοχῶν. Τό τιμάριον παρουσιάζει τήν έποχήν εκείνην τήν καλύτεραν διαίρεσιν τῶν Χριστιανικῶν Κοινοτήτων. Οὕτω, βαθμιαίως έντός εκάστου τιμαρίου φιλοδομεῖτο Ναός, κατοικία ιερέως και εγκαθίστατο εις ιερέυς. Οἱ κληρικοί οὗτοι είναι οἱ πρόγονοι τῶν συγχρόνων τιτουλαριῶν ή έφημεριῶν ή προϊσταμένων ή άενάων ιερέων τής Ἀγγλικανικής 'Εκκλησίας, περι τῶν όποίων γίνεται εκτενέστερος λόγος εις τήν πραγματείαν ήμῶν «Ὁ έφημεριακός κλῆρος τής Ἀγγλικανικής 'Εκκλησίας».

Ἡ ύποδιαίρεσις τῶν 'Επισκοπῶν, εκ τής όποίας προέκυψαν αἱ ένορίαί, ήρξαστο περι τὰ τέλη τής Ἀγγλο — σαξωνικής περιόδου. Περι τὸν δωδέκατον αἰῶνα, μέγαλον δίκτυον ένοριῶν εκάλυπτε τήν χώραν. Ἡ πορεία αὕτη εξακολουθεῖ και σήμερα. Διὰ μέσου τῶν αἰώνων, παλαιαί ένοριαί διηρέθησαν εις πλείονας νέας ένορίας, πρός έξυπηρέτησιν τῶν νέων κέντρων, όπου δέ ό πληθυσμός ήλαττώθη, παλαιαί ένοριαί συνεπτύχθησαν.

Σήμερα τὸ ένοριακόν σύστημα περιλαμβάνει, θεωρητικῶς, ἄλλ' οὐχί έν τῇ πράξει, όλόκληρον τήν Ἀγγλικήν χώραν. Ἡ Οὐαλία δέν περιλαμβάνεται εις τήν 'Εκκλησίαν τής Ἀγγλίας από τοῦ 1920, ότε έλαβε χώραν ό διαχωρισμός τής 'Εκκλησίας τής 'Επαρχίας ταύτης. Ὑπάρχουν και ἄλλαι τινές έξαιρέσεις από τό δίκτυον τούτο τῶν ένοριῶν, ως είναι επί παραδείγματι τὰ βασιλικά παρεκκλήσια, ή Μονή τοῦ Westminster τοῦ Λονδίνου, τό βασιλικόν παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν ἀνακτόρων τοῦ Windsor και τινες Καθεδρικοί Ναοί τής Χώρας. Σήμερα υπάρχουν έν ὄλῳ και εις τās δύο 'Επαρχίας τής 'Εκκλησίας τής Ἀγγλίας 14.367 ένοριαί (Δεκέμβριος 1965 — Βλέπε The Church of England — Year Book 1967 σελίς 284), 10.897 εις τήν 'Επαρχίαν Καντουαρίας και 3.470 εις τήν 'Επαρχίαν τής Ὑόρκης.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἡεἰας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

αὕτη ὑπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς μαθητάς Του μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του «ἵνα ᾧσιν ἐν» (Ἰω. ΙΖ' 11) καὶ διακρινομένη διὰ τὸ εὐπροσάρμοστον αὐτῆς, προσπαθῆσῃ νὰ ἐξεύρῃ τὸ μέσον τῆς τροποποιήσεως τῆς «Ἐγκυκλίου Mortalium Animum, δι' ἧς ἀπεδοκιμάζετο ἡ συμμετοχὴ τῶν τέκνων τῆς εἰς τὴν ἀρτιφανῆ τότε Οἰκουμενικῆν Κίνησιν», ἅμα δὲ ἐξέφραζον τὴν ἐλπίδα ὅτι «δὲν ἀπέχει ἡ ἡμέρα τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ πρὸς συνεργασίαν διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς βασιλείας αὐτοῦ». Καὶ τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἐπεσφραγίζετο μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι «μία τοιαύτη γενναία χειρονομία θὰ ἀπετέλει ἀναμφιβόλως σοβαρὸν βῆμα πρὸς τὴν περιπόρθρον Ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν».

Τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον δημοσιευθέν, ὡς εἴπωμεν, ἐν τῷ ἐπισήμῳ φύλλῳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας Ἐκκλησίας, ἔτυχεν, ὡς φαίνεται, τῆς δεούσης προσοχῆς ἐκ μέρους Ρωμαιοκαθολικῶν τινῶν κύκλων καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς Γαλλικὴν μετάφρασιν ἐν τῷ γνωστῷ περιοδικῷ *Irénikon* τῆς γνωστῆς φιλενωτικῆς Μονῆς τοῦ Chevetogne τοῦ Βελγίου (τεύχος 1 τοῦ 1948).

Ἀντὶ ὅμως τῆς προσδοκωμένης εὐνοικωτέρας στροφῆς τοῦ Βατικανοῦ πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, ἀπηγορεύθη ὑπ' αὐτοῦ ἡ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ συνδιασκέψει τοῦ Ἀμστερδαμ (1948) παρουσία καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν παρατηρητῶν ἀκόμη. Ἐπηρεολούθησεν ὅμως ἡ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1950 διὰ τοῦ *Congregatio S. Ministerii* ἐκδηλωθεῖσα συμπθεστέρα στροφή τοῦ Βατικανοῦ πρὸς τὴν ἐν λόγῳ Κίνησιν, σχολιασθεῖσα καὶ, ἐξ ἑλληνικῆς πλευρᾶς δι' ἄρθρον τοῦ κ. Ἀλιβιζάτου ἐν τῷ «Βῆματι» καὶ τοῦ ὑποφαινομένου ἐν τῇ «Καθημερινῇ». Ἀλλά, παρὰ ταῦτα ἀπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἡ ἐν τῇ Β' Συνελεύσει τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν Evanston τῆς Β. Ἀμερικῆς (1954) παρουσία Ρωμαιοκαθολικῶν παρατηρητῶν μέχρι τοῦ σημείου νὰ παραστῇ ἀνάγκη συναντήσεως Εὐρωπαϊῶν τινῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μετὰ τινῶν ἐξ ἡμῶν τῶν ὁρθοδόξων μόνον ἐν τινι προαστίῳ τοῦ Evanston. Ἐπιεικτεστέρα ὅμως ὑπῆρξεν ἡ στάσις τοῦ Βατικανοῦ ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως κατὰ τὴν Γ' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν Ν. Δελχί τοῦ 1960, ἐπιτραπίσεως τῆς εἰς αὐτὴν συμμετοχῆς Ρωμαιοκαθολικῶν παρατηρητῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὸν διαρρέυσαντα χρόνον ἀπέβη ἔτι εὐμενεστέρα ἡ ἔναντι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στάσις τοῦ Βατικανοῦ, μάλιστα ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον ἀνόδου Ἰωάννου τοῦ ΚΓ', ὅστις ἐν τῇ εὐρύτῃ τῆς καρδίας του καὶ ἐμφορούμενος φιλοοικουμενικῶν διαθέσεων, ὡς καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Παῦλος ὁ ΣΤ', ἐνεπιστεύθη τὴν συστηματικὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος τούτου εἰς τὸν ἀπὸ Ἰησοῦτῶν Καρδινάλιον Αὐγουστίνον Βεα, πρῶτον διευθυντὴν τοῦ ἐν Ρώμῃ Παπικοῦ Βιβλικοῦ Ἰνστιτούτου, (τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου μετὰ βαθείας λύπης ἐγνώσθη ὁ θάνατος), οὗτος δὲ μὴ ἀρκεσθεὶς

εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς «Γραμματείας πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν» συνῆψε σχέσεις, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ μετὰ τοῦ ἐν Γενεύῃ ἐδρεύοντος Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Συναφεῖς δὲ πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας καὶ πρὸς τὸ ἐν τῷ μεταξὺ ἀναπτυχθέν ζωηρὸν φιλοοικουμενικὸν διαφέρον, τὸ ὁποῖον ὑπεθάφθη καὶ διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ *De Oecumenismo*, ἦσαν καὶ αἱ ἀναπτυχθεῖσαι καὶ ἀπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς σχέσεις μετὰ τῶν Προτεσταντῶν τῆς Γερμανίας καὶ δὴ καὶ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Καρπὸς δὲ τῆς ὅλης κινήσεως ταύτης ἦτο καὶ τὸ εὐχάριστον γεγονός τῆς κατόπιν προσκλήσεως ὑπὸ τῶν διοργανωτῶν τῆς Δ' ἐν Οὐψάλα Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου ἐμφανίσεως ἐν αὐτῇ καὶ δύο Ρωμαιοκαθολικῶν παρατηρητῶν, τοῦ Ἰησοῦττου πατρὸς Ροβέρτου Τούτσι καὶ τῆς κ. Τζάκσον, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος ὠμίλησεν εἰς τὴν Συνέλευσιν περὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ δευτέρα ὠμίλησε περὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν τῇ κοινωρικῇ καὶ οἰκουμικῇ ἀναπτύξει, ἐπίσης δὲ ὠμίλησε πρὸς τὴν ἐν λόγῳ Γεν. Συνέλευσιν καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς μνημονευθείσης Γραμματείας πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν σεβ. Βιλμπράνς, περιλήψιν τῶν ὁποίων λόγων ἐδημοσίευσεν ὁ ἐπίσης παρακολούθησας τὰς ἐργασίας τῆς Συνελεύσεως τῆς Οὐψάλας π. Δημήτριος Σαλάχας ἐν τῷ φύλλῳ «Καθολικῆ» τῆς 31 Ἰουλίου (πρβ. καὶ φυλ. 28 Αὐγούστου 1968) καὶ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένῳ *Bulletin Catholique - Bonne Presse* No 21/22 Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου 1968, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ Ἀγγλόφωνον ρωμαιοκαθολικὸν περιοδικὸν *One in Christ* 1968 ὑπ' ἀριθμ. 4. Ἐπίσης δὲ εὐχάριστος εἶναι ἡ ἀρξαμένη ἤδη συνεργασία Ρωμαιοκαθολικῶν Θεολόγων μετὰ τῆς γνωστῆς μεγάλης ὁργανώσεως «Πίστεως καὶ Τάξεως».

Ἡ εὐτυχὴς αὕτη προσέγγισις τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐχαιρετίσθη πολλαχόθεν καὶ δὴ καὶ ἀπὸ Ἀγγλικανικῆς πλευρᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας M. Ramsey, ὡς καὶ ἀπὸ Ὀρθοδόξου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Leningrad κ. Νικοδήμου καὶ θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι θὰ συντελέσῃ σπουδαίως εἰς τὴν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Ὀρθοδοξίας ἀσκουμένην μέχρι τοῦδε ἀντιρρόπησιν τῶν ἰσχυρῶν προτεσταντικῶν ρευμάτων.

Τοσαῦτα ἐνταῦθα περὶ τῆς ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κινήσεως καὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στάσεως τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς τελευταίας συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἰς τὴν ἐν λόγῳ Οἰκουμενικὴν Κίνησιν ἐν τῇ Δ' Ἐκκλησιαστικῇ Συνδιασκέψει Οὐψάλας, ἀπὸ τῆς ὁποίας διὰ τῆς ἐνεργοῦς συμμετοχῆς τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ διὰ παρατηρητῶν, νέαι ὀρίζοντες διανοίγονται οὐ μόνον εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Κίνησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐν λόγῳ Κινήσε-

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ "ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΩΝ", ΕΝ ΤΗ ΣΧΕΣΕΙ ΑΥΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ*

1. - Τα «Αναστενάρια» ανάγουν την αρχήν αὐτῶν εἰς τὴν προχριστιανικὴν ἀρχαιότητα, συνεχόμενα γενετικῶς πρὸς τὴν θρακικὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου (Βάχου), ἐν τῇ ὁποίᾳ διὰ τῆς ἀποκρουφώσεως τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἐκστάσεως καὶ τῆς βρώσεως τῶν ὠμῶν κρεάτων τοῦ ἱεροῦ ταύρου ἐπεδιώκετο ἡ κάθαρσις, ἡ ἐξύψωσις καὶ ἡ ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ θεοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου ἦτο αὐτόχρημα ὀργιώδης καὶ δαιμονικῆ. Ἐν μέσῃ νυκτὶ καὶ ὑπὸ τὸ τρεμοσβύνον φῶς ἀνημμένων δαδῶν οἱ μύσται τῆς λατρείας ἐξέσπων εἰς ὀργιώδη χορὸν με ἀγρίας λαχάς, διεγειρόμενοι βαθμηδὸν εἰς τοῦτο δι' ἐκκωφαντικῆς καὶ ὑποβλητικῆς μουσικῆς (ταραχῶδους ἤχου χαλκίων κυμβάλων, ὑποκώφου βροντῆς μεγάλων τυμπάνων καὶ συριγμοῦ βαθυήχων αὐλῶν), τῇ ἐπηρεῖα δὲ μεθυστικῶν καπνῶν ρητίνης καὶ καννάβου καὶ τῆς οἴνοποσίας. Εἰς τοιαύτην δ' ἐξάλλον κατάστασιν περιερχόμενοι, ἐπέπιπτον ἀκολούθως μανικῶς κατὰ τοῦ ἱεροῦ ταύρου, ὃν ζῶντα κατεκεραμάτιζον, ἐσθίωντες ὠμάς τὰς σάρκας αὐτοῦ καὶ πίνοντες τὸ αἷμά του. Εἰς τοὺς μύστας τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου ἀπεδίδοτο ἡ ἰκανότης τοῦ χρησιμοδοτεῖν, καθὼς καὶ ἡ ἀκαία κατόπιν ψαύσεως τοῦ πυρός.

2. - Αἱ ἀνάλογοι ἐκδηλώσεις τῶν «Αναστενάρων» — ἐκκωφαντικὴ καὶ ὑποβλητικὴ μουσικῆ, ὀργιώδης χορὸς, ὑστερικαὶ λαχαὶ (ἴχ — ἴχ, ἀλ — ἀλ), μανικὴ ἐκστασις, πυροβασία μετ' ἀκαίας, σφαγὴ τοῦ ἱεροῦ ταύρου, ἡ ἰκανότης τοῦ χρησιμοδοτεῖν, ἡ κατανάλωσις γενναίας ποσότητος οἴνου — οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπουσιν, ὅτι πρόκειται ἐν ταῦθα περὶ εἰδωλολατρικοῦ ἐθίμου, ὅπερ, βαθυτάτας φέρον τὰς ρίζας ἐνθα ἐπιχωριάζει, κατώρθωσε νὰ ἐπιβιώσῃ διὰ μέσου τῶν αἰώνων μέχρις ἡμῶν. Ψιμύθιά τινα χριστιανικά, οἷον ἡ χρῆσις χορευουσῶν εἰκόνων ἁγίων, ἡ τέλεσις ἁγιασμοῦ ὑπὸ κανονικῶν

* Ἐκθεσις ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 10ην Ἰουνίου 1968.

ως συμμετέχουσιν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καλουμένην νὰ ἀναπροσανατολισθῇ πρὸς τὴν Κίνησιν ταύτην κατὰ τρόπον, ὅστις θὰ εἶναι ἐπωφελέστερος διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καθοριζόμενος κατόπιν σοβαρᾶς μελέτης ἐκ μέρους τῶν ἀμεσωτέρων μετόχων τῆς Κινήσεως ἐκπροσώπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καλουμένων ὅπως εἰσηγηθῶν τὰ πρέποντα εἰς τὴν ποιμαίνουσαν Ἐκκλησίαν, τῆς πρωτοβουλίας ἀνηκούσης εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην συνεννοούμενον καὶ μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

ἰδιότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου
Ἀκαδημαϊκός

ἱερέων κ.κ., κατ' οὐδὲν μεταβάλλουσι τὴν κατάστασιν.

3. - Τὸ φαινόμενον τῶν «Αναστενάρων», πενιχρὸν ἐξ ἀπόψεως μεταφυσικῆς, οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὸ δόγμα τῆς θείας ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸ θαῦμα, δι' οὗ πειρῶνται τινες νὰ ἐρμηνεύσωσι τὴν ἐκ τῆς πυροβασίας ἀκαίαν. Τὸ χριστιανικὸν θαῦμα, ὡς προσωρινὴ ἀναστολή ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἐξυπηρετοῦν δ' αἰετοτε τὰς περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ κράτους τῆς χάριτος ἐλευθέρως βουλᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ τελούμενον μόνον ἐνθα συντρέγουσιν αἱ πρὸς τοῦτο ἀντικειμενικαὶ ἅμα καὶ ὑποκειμενικαὶ συνθήκαι καὶ ἐν ἀτμοσφαιρᾷ πάντοτε ταπεινώσεως, νηφαλιότητος καὶ γαλήνης, οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν ἐπιδεικτικὴν καὶ ἐξάλλον καὶ μανιώσαν πυροβασίαν τῶν «Αναστενάρων», ἥτις, πλὴν τοῦ θεατρικοῦ χαρακτῆρος, ἴσως δὲ καὶ ἄλλων σκοπῶν, προφανῶς οὐδένα ἄλλον βαθύτερον ἠθικὸν σκοπὸν δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ. Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐκ τῆς πυροβασίας ἀκαίας εἰς θαῦμα, προῖον ἐκ τῆς βαθυτάτης καὶ ἰσχυρᾶς πίστεως τῶν «Αναστενάρων» καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἀκαίας τῶν τριῶν Παίδων ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός, παραβιάζουσα τὴν περὶ θαύματος χριστιανικὴν ἀντίληψιν, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, καὶ παραθεωροῦσα τὴν ἔλλειψιν οἰασθήποτε ἀναλογίας μεταξὺ τῆς ἐπιδεικτικῆς καὶ ἀσκοποῦ πυροβασίας τῶν «Αναστενάρων» καὶ τῆς ἐν τῇ καμίνῳ ἀκαίας τῶν τριῶν Παίδων, οὐς ὁ Θεὸς ἐρρύσατο θαυμαστώδως ἐκ τῆς χειρὸς Ναβουχοδονόσορος τοῦ Βασιλέως, εἶναι ἐξ ἐπόψεως χριστιανικῆς ἐντελῶς ἀπαράδεκτος καὶ πεπλανημένη.

4. - Ἡ ἐκ τῆς πυροβασίας ἀκαία τῶν «Αναστενάρων» εἶναι ἀκαία πραγματικῆ. Ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀπάτης προφανῶς δὲν εὐσταθεῖ. Ἡ διερμηνεία ὅμως τοῦ φαινομένου, ἂν δηλαδὴ ὀφείλεται εἰς αὐθυποβολὴν τῶν πυροβατῶν ἢ ὁμαδικὴν ὑποβολὴν τῶν θεατῶν (καὶ ἡ θεωρία αὕτη δὲν εὐσταθεῖ) ἢ εἶναι προῖον τῆς ἐκστάσεως τῶν πυροβατῶν, καθ' ἣν οὗτοι ὑφίστανται βαθμιαίαν μείωσιν τῶν αἰσθήσεων καὶ ἐλάττωσιν τῆς συνειδήσεως, τοῦ σώματος αὐτῶν περιβαλλομένου ὑπὸ εἶδους τινὸς σωματιδίων ἐνεργείας (ὑποφωτονίων), ἅτινα δίκην ἀπυροφλεγούς ἀσπίδος προστατεύουσι τὸ κινδυνεῦον σῶμα, καταργοῦντα ἅμα τὰς φυσικοχημικὰς βλαπτικὰς ἀντιδράσεις ἐκ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας, ἢ τέλος εἶναι ἀποτέλεσμα τόλμης συνδεδυασμένης πρὸς εἰδικὴν τεχνικὴν ὀρχήσεως καὶ κινήσεως, διεκφεύγει ἐντελῶς τῆς γνώσεως ἡμῶν, ἀποκειμένη εἰς τοὺς ἐπαίοντας. Τέλος, ἡ ἀπόδοσις τῆς ἀκαίας εἰς ἐνεργείας δαιμονικὰς δὲν φαίνεται πιθανή.

5. - Ἐκ τῆς μελέτης συνόλου τοῦ φαινομένου τῶν «Αναστενάρων» προκύπτει σαφῶς, ὅτι ταῦτα

ΕΚΑΤΟΝ ΕΤΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ (1782 - 1867)

Τὴν 19ῃν Νοεμβρίου π.έ. συνεπληρώθησαν ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ περιφήμου Μητροπολίτου Μόσχας Φιλάρετου. Ἡ ἀκτινοβολία του ὑπῆρξε τόσον μεγάλη καὶ ἰσχυρά, ὥστε νὰ θεωρῆται οὗτος ὡς ἡ μεγαλύτερα προσωπικότης τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Ποιμενάρχης δεξιότητος, θεολόγος βαθυστάχαστος, μὲ ἐπιστέγασμα ἕνα βίον ἀνεπλήρπτον καὶ ἄγιον, ἐδέσποζε τῆς ρωσικῆς θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς ἐπὶ ἡμῖσι αἰῶνα.

Ἐσκέφθημεν, λοιπόν, ὅτι μία τοιαύτη φυσιογνωμία δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἄγνωστος εἰς τὸ ἑλληγικὸν ὀρθόδοξον κοινόν, καὶ ὅτι ἡ γνωριμία μὲ τὸν

ἀείμνηστον Ἱεράρχην μόνον ὠφέλειαν καὶ οἰκοδομὴν θὰ προσεκόμιζεν.

Μὲ βάσιν τὸ ἐμπεριστατωμένον σχετικὸν ἔθρονον τοῦ π. Κυπριανοῦ Κέρν¹, πολλὰ μέρη τοῦ ὁποίου παραθέταμεν ἐν μεσαφράσει, ἐπιχειροῦμεν τὴν παρουσίαν τῆς μεγάλης αὐτῆς ὀρθοδόξου προσωπικότητος τοῦ 19ου αἰῶνος.

«Τὴν 19ῃν Νοεμβρίου 1867 — γράφει ὁ Κυπριανὸς Κέρν — ἀπέθνησκεν εἰς τὴν Μόσχαν ὁ περί-

1. Cyprien Kern: Philarète, Métropolitte de Moscou (Cinquante ans de gloire épiscopale). Revue: «Istina», 1958 σελ. 133-160, 261-282 καὶ 389-414.

δὲν ἀποτελοῦσιν ἀπλῶς παράδοξόν τι λατρεϊακὸν ἔθιμον ἢ ἰδιάζουσαν δεισιδαιμονίαν, ἀλλὰ πλήρη καὶ ἄριστα ὀργανωμένην λαϊκὴν λατρείαν, ἔχουσαν ἴδιον τελετουργικὸν θίασον καὶ φέρουσαν ὅλα τὰ στοιχεῖα πραγματικῆς λατρείας, ἥτοι ἰδιότυπον λατρεϊακὴν ἰδεολογίαν, τελετουργικὸν τυπικόν, κανόνας λειτουργικῶς καὶ ἔθιμα καὶ ἴδιον ἑορτολόγιον. Ἡ σχέση τῆς λατρείας ταύτης πρὸς τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν δὲν εἶναι δύσκολον νὰ καταδειχθῇ. Πρωτίστως οὐδὲν ἔχνος τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρείας τοῦ Χριστιανικοῦ Θεοῦ ἀπαντᾷ ἐν αὐτῇ. Ὡς ἐν ἀρχῇ ἐλέγχθη, τὰ «Ἀναστενάρια» ἀποτελοῦσι κατάλοιπα τῆς ἀρχαίας ὀργιώδους λατρείας τοῦ Διονύσου, ἄρα καὶ ἡ λατρεία τούτων εἶναι αὐτόχρομα εἰδωλολατρική. Ἐν αὐτῇ οὐδεμίαν ἀναφορά γίνεται πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τῆς χριστιανικῆς λατρείας, οὔτε δὲ καὶ πρὸς τὴν ἰλαστήριον θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς εὐσεβείας καὶ λατρείας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ χρῆσις παρ' αὐτοῖς χορευουσῶν εἰκόνων, εἰς ἃς ἀποδίδονται ἰδιότητες θαυματουργικά, κυρίως δὲ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἀγ. Ἐλένης, διεζωσμένην ἐχούσης τὴν ἐσθῆτα καὶ προτεταμένον τὸν δεξιὸν πόδα, ὡς ἐν χορῷ (οἶονεὶ καταρχομένης τοῦ ὀργιώδους χοροῦ), οὐ μόνον οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν τιμητικὴν λατρείαν τῶν ἁγίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἀποτελεῖ αὐτόχρομα διακωμώδησιν καὶ ὕβριν πρὸς τὰ σεπτὰ πρόσωπα τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα παρεισάγονται ἐπευλογοῦντα λατρείαν ὀργιώδη καὶ ἄτακτον. Ὅμοίως καὶ ἡ χρησιμοποίησις κανονικῶν ἱερέων πρὸς τέλεσιν ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν ἐν λόγῳ λατρείαν, φρονοῦμεν ὅτι ἀπάδει πρὸς τὸ ἱερὸν σχῆμα τῆς ἱερωσύνης, κεκλημένης ὅπως ἱερουργῆ τῷ ζῶντι Θεῷ ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Παραλλήλως καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ «Ἀρξιαναστενάριου» σφαγῆ τοῦ ἱεροῦ ταύρου, ἢ χύσις τοῦ αἵματος τοῦ ζώου ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ καὶ ἡ διανομὴ τῶν κρεάτων τούτου πρὸς βρωῖσιν εἰς τοὺς

θιασώτας τοῦ ὁμίλου, πλὴν τοῦ ἀναλόγου τούτων ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Διονύσου, δυνατὸν νὰ ὑπενθυμίζῃ ἢ καὶ νὰ ἀποτελῇ εἰδεχθὲς κακέτυπον τῆς λυτρωτικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ. Περαιτέρω καὶ ἄλλαι τινὲς ἐκδηλώσεις τῶν «Ἀναστεναρίων» καθιστῶσιν ἐπὶ μᾶλλον ἀγεφύρωτον τὸ χάσμα τὸ διαχωρίζον τὴν λατρείαν τούτων ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Αὗται εἶναι ἡ τοποθέτησις καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν «Ἀναστεναρίων» ὑπὲρ τοὺς κανονικοὺς τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοὺς, ἢ ἀπροθυμία τῶν «Ἀναστεναρίων» νὰ ἐκκλησιάζωνται (οὗτοι ἐκκλησιάζονται μόνον κατὰ τὴν 21ῃν Μαΐου, ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἀγ. Ἐλένης, καὶ τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ), ἢ ἀπογῆ ἐκ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας (ἐξομολογοῦνται κατ' ἴδιον εἰς τὸ δάσος καὶ πρὸ δένδρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγγράττουσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ), αἱ ἴδιαι συνάξεις τούτων καὶ εἰς ἴδια οἰκήματα (κονάκια), ἢ ἰδέα ὅτι ἡ κανονικὴ τέλεσις τῆς λατρείας τῶν «Ἀναστεναρίων» συμβάλλεται εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς κοινότητος, καὶ εἰ τι ἕτερον.

6. - Αἱ ἐκδηλώσεις τῶν «Ἀναστεναρίων» κατὰ τὰς λατρεϊακὰς αὐτῶν τελετὰς (οἶνοποσία, ἐνίστασις δὲ καὶ ἐπίδοσις εἰς μίξεις σαρκικὰς) ἀντίκεινται καὶ πρὸς τὸ χριστιανικὸν ἦθος, παρ' ὅλον ὅτι κατὰ τὰς ὑπολοίπους τοῦ ἔτους ἐποχὰς ἢ ζωῆ των εἶναι νηφαλία καὶ ἠθική.

7. - Ὅτι, τέλος, τὸ φαινόμενον τῶν «Ἀναστεναρίων» δὲν ἀποτελεῖ ἔθιμον χριστιανικόν, μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι παραπλήσια φαινόμενα πυροβασίας ἀπαντῶσι καὶ εἰς χώρας μὴ χριστιανικὰς, οἷον εἰς πλείστας νήσους τῆς Πολωνίας, εἰς τὴν Νοτιοαφρικανικὴν Ἐνωσιν, εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Κεϋλάνην, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, εἰς τὴν Β. καὶ Ν. Ἀμερικὴν, εἰς τὴν Αὐστραλίαν, καὶ ἄλλαχού.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

φημος Μητροπολίτης, πού κατεῖχε τὸν θρόνον αὐτὸν ἐπὶ 45 ἔτη, ὁ Φιλάρετος. Ὁ θάνατός του συνεινέησε βαθύτατα ὀλόκληρον τὴν Ρωσίαν. Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶπῃ, χωρὶς φόβον ὑπερβολῆς, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 19ου αἰῶνος, ἡ Ρωσία οὐδέποτε ἄλλοτε ἠσθάνθη τόσον βαρεῖαν ἀπώλειαν καὶ τόσον βαθεῖαν θλίψιν. Οὔτε ὁ θάνατος ἐνὸς ἐνδόξου στρατηγοῦ ὅπως ὁ Σουβόροφ, ἐνὸς πολιτικοῦ ὅπως ὁ Σπεράνσκυ, ἐνὸς Τσάρου ὅπως ὁ Ἀλέξανδρος Β', θύματος μιᾶς φρικτῆς δολοφονίας, οὔτε ἐνὸς μεγάλου ποιητοῦ ὅπως ὁ Πούσκιν, δὲν ἐβύθησαν εἰς τόσῃν θλίψιν τὸν ρωσικὸν λαόν, ὅσον ὁ θάνατος τοῦ Φιλάρετου. . . Ὁλη ἡ χώρα ἐσέβετο καὶ ἐτίμα τὸν Φιλάρετον. Καὶ εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας γωνίας τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας ἐγνώριζαν, ὅτι εἰς τὴν Μόσχαν ἔλαμπεν ἓνα φῶς πνευματικόν· ὅτι εἰς τὸ κέντρον τῆς Ρωσίας, πλησίον τῶν ἐθνικῶν προσκυνημάτων, ἓνας μέγας ἀσκητῆς προσήχεται ὑπὲρ ὅλου τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου· ὅτι ἓνα σοφὸν πνεῦμα ἐπαγρυπνοῦσεν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τῆς πατρίδος· ὅτι μία καρδιά γεμάτη ἀπὸ εὐσέβειαν ἐκτύπα διὰ τὴν προκοπὴν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ θάνατος τοῦ Φιλάρετου ἐγένετο αἰσθητὸς ὡς ἡ μεγαλύτερα ἀπώλεια τοῦ 19ου αἰῶνος»².

Ὁ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν σλαυοφίλων δημοσιογράφος Ἰβάν Ἀκσάκωφ ἔγραφε τὴν ἐπομένην τοῦ θανάτου τοῦ Φιλάρετου εἰς τὴν ἐφημερίδα του, ἡ (Μόσχα): «. . . Ὁ Μητροπολίτης Φιλάρετος δὲν ὑπάρχει πλέον. . . Μία μεγάλη ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀξία ἐχάθη. Μία ἠθικὴ ἀξία, εἰς τὴν ὁποίαν ὀλόκληρος ὁ ρωσικὸς λαὸς ἠσθάνετο τὴν ἰδικήν του ἠθικὴν ἀξίαν. Μία ἠθικὴ ἀξία πού δὲν ἐπεβλήθη ἐκ τῶν ἑξῶ, ἀλλὰ ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὰς προσπάθειάς μιᾶς προσωπικότητος, ἀναφανείσης εἰς τὸ ἐθνικὸν καὶ πνευματικὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος μας. Ἐνα μέγα οἰκοδόμημα δόξης κατέρρευσε. Μιᾶς δόξης πού ἐκόσμηε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρηγόρει τὸν λαόν. Μία μεγάλη ἐποχὴ ἐτελείωσε διὰ πάντα. Ἐνα ἡμισυ αἰῶνος, τὸ ὁποῖον εἶδε μακρὰν σειρὰν γεγονότων καὶ γενεῶν καὶ τὸ ὁποῖον συνεχωνεῖθαι μὲ τὴν ἱστορικὴν κληρονομίαν τῆς Μόσχας, μὲ τὴν ζωὴν της καὶ τὴν φύσιν της. Μία ἐποχὴ πού μᾶς ἐφαίνετο, ὅτι δὲν θὰ ἐτελείωνε ποτέ. . . Ἐνα φῶς ἐσβυσε πρὸ ὀλίγου. Ἐνα φῶς πού ἐφώτιζεν ὅλην τὴν Ρωσίαν ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνα, χωρὶς νὰ συσκοτισθῆ, χωρὶς νὰ ὑποσταλῆ, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον καθίστατο περισσότερο δυνατὸν καὶ περισσότερο λαμπρόν, καθὼς ἐπροχώρει πρὸς τὸ λυκόφως τῆς ζωῆς. Τὸ ἄγρυπνον μάτι τῆς διαυγοῦς σκέψεώς του ἔκλεισεν. Ἡ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν τὸ πνεῦμα αὐτό, τὸ πάντοτε ἐν ἐργηγόρσει, ἐσκόρπιζε πλουσιῶς πρὸς ὅλους τοὺς Ρώσους, ἀπὸ 45 ἡδὴ ἐτῶν, διεκόπη. Ὁ λόγος του, ὁ ὁποῖος ἀντήχει καθ' ὅλην τὴν Ρωσίαν ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνα, δὲν ἀκούεται πλέον. Αὐτὸς ὁ λό-

γος, ὁ ὁποῖος διεπέρα καὶ ἔφθανεν εἰς αὐτὰ τὰ βάθη τῆς θεολογίας καὶ ὁ ὁποῖος ἐνέδουε τὰς θείας ἀληθείας μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν λάμψιν τῆς προσωπικότητός του. . . Ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνα, αὐτὸς ὁ ἀντιπρόσωπος, ὁ φύλαξ καὶ ὁ Προκαθημένος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν μάρτυς τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος ἐνώπιον ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνώπιον ὅλου τοῦ μὴ ὀρθοδόξου κόσμου. . . Μία ὀλόκληρος ἱστορικὴ ἐποχὴ κατεβαίνει εἰς τὸν τάφον. . .»³.

Δὲν πρόκειται ἐδῶ, παρατηρεῖ ὁ Κυπριανὸς Κέρν, περὶ κολακευτικῆς ρητορείας μιᾶς ἐπισήμου νεκρολογίας. Πρόκειται περὶ μιᾶς φωνῆς, γεμάτης ἀπὸ πόνον, πού προέρχεται ἀπὸ μίαν καρδίαν θρυμματισμένην ἀπὸ τὴν θλίψιν.

Ὁ Θεοφιλέστατος Λεωνίδας (Κρασοπιένκωφ), βοηθὸς ἐπίσκοπος Μόσχας, εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ἀναφέρει, ὅτι ὁ Φιλάρετος ἦτο ἀριστοκράτης τοῦ πνεύματος καὶ ταλέντον. Οἱ τρόποι του ἦσαν ἐξαιρετικῶς λεπτοί. Τὸ ἀριστοκρατικὸν πνεῦμα τοῦ ἀκαθῶς πρέπει αὐτοῦ ἀνθρώπου ἐφανερώνετο μέχρι τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐδίπλωνε τὸ μανδύλι του. Ἐνας ξένος δημοσιογράφος, ὁ ὁποῖος παρίστατο εἰς τὴν στέψιν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου Β', ὅπου ὁ Φιλάρετος προΐστατο τῆς θρησκευτικῆς τελετῆς, ἐβεβαίωσεν, ὅτι οἱ τρόποι καὶ αἱ κινήσεις τοῦ Μητροπολίτου ἐφάνεραν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἀνήκη εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀριστοκρατίαν⁴.

Ὁ Ἀνδρέας Μουράβιεφ, θερμὸς θαυμαστῆς τοῦ Φιλάρετου, ἔλεγεν: «Ἐνας ἀνθρώπος ἐχάθη ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, ἀλλὰ μία γενεὰ ὀλόκληρος δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ πληρῶσῃ τὸ κενόν»⁵. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σάββας τοῦ Τβέρ, παλαιὸς συνεργάτης τοῦ θανόντος Μητροπολίτου, μόλις ἐπληροφόρηθη τὸν θάνατόν του, ἐδήλωσεν ὅτι ποτὲ δὲν ἐδοκίμασε τόσον βαθεῖαν θλίψιν. «Ἐκλαιγα μὲ λυγμούς χωρὶς νὰ τὸ θέλω. . .»⁶. Τέλος, ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπηθύνητο μὲ αὐτὰ τὰ λόγια πρὸς τὴν Σύνοδον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας:

«Ἄς γνωρίζῃ ἡ Ἁγία Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία Κων/λεως ἐθεώρει τὸν Φιλάρετον ὄχι μόνον ὡς Ἱεράρχην τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὡς στῦλον, φῶς καὶ διδάσκαλον ὀλοκληροῦ τῆς Ὀρθοδοξίας»⁷.

Ἄλλὰ ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ ἀριστοκράτης Μητροπολίτης;

(Συνεχίζεται)

ΣΟΛΩΝ Γ. ΝΙΝΙΚΑΣ

2. Cyprien Kern. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 134.

3. Παρὰ Cyprien Kern. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 134-135.

4. Ρωσικὰ Ἀρχεῖα, 1901, τεῦχος 7ον.

5. Ἀρχιεπισκόπου Σάββα: Αὐτοβιογραφία σ. 785.

6. Αὐτόθι σ. 778.

7. Αὐτόθι σ. 784.

ΤΟ Α' ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλυφθεὶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἰς συγκεκριμένον χρόνον καὶ τόπον, ἐγράφη εἰς ὀρισμένην γλῶσσαν. Διὰ τὴν καταστάσιν ἡμῶς κτῆμα ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀπῆται τὸ προαιώνιον σχέδιον τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν ὑφ' ἐκάστου ἔθνους ἢ ομάδος λαλουμένην γλῶσσαν. Οὕτω μόνον θὰ ἠδύνατο πάντες οἱ τὴν γῆν οἰκοῦντες ἄνθρωποι νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν, ἢ ὅποια καὶ μόνον θὰ ἠλευθέρου αὐτοὺς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ σκότους. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἤδη οἱ Ἑβραῖοι τῆς διασπορᾶς ἀντελήφθησαν τὴν ἀνάγκην ταύτην μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, συνεπεία τῶν κατακτήσεων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του, καὶ προέβησαν εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Ὁ'.

Τὸ αὐτὸ πρόβλημα ἐτίθετο καὶ διὰ τὴν Χ/κὴν Ἐκκλησίαν, τὸν θεματοφύλακα τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων αὐτῆς. Ἐν τῇ ἱεραποστολικῇ τῆς προσπάθειᾳ πρὸς ταχυτέραν καὶ ἀποτελεσματικὴν διάδοσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ πρὸς ἅπαντα τὰ ἔθνη, τὰ ὁμιλοῦντα διαφόρους γλώσσας καὶ διαλέκτους, ἔπρεπε νὰ μεταφράσῃ τὴν Βίβλον.

Ἐφ' ὅσον τότε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν μετεφράσθη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἐγράφη ἡ Καινὴ Διαθήκη, ὠμιλεῖτο ὑπὸ τοῦ πλείστου σχεδὸν μέρους τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, τὸ πρόβλημα τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν ἦτο τόσον ὀξύ καὶ περίπλοκον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ὅποια ἀντιμετώπισε τοῦτο ἄνευ σοβαρῶν δυσκολιῶν διὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς γενομένων κατὰ καιροὺς μεταφράσεων εἰς τὰς ὁμιλουμένας παραλλήλως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας Λατινικὴν, Συριακὴν, Ἀραβικὴν καὶ Αἰθιοπικὴν.

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ καθίσταται ἔτι δυσχερέστερον καὶ ὀξύτερον, μετὰ τὴν δημιουργίαν νέων ἐθνότητων, τὴν ἀνακάλυψιν νέων χωρῶν καὶ τὴν καταπληκτικὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος δι' ἅπασας τὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἀντιμετωπίζουν ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐν τῇ ἱεραποστολικῇ τῶν δραστηριότητι σοβαρὰ προβλήματα, προκύπτοντα ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὰς γλώσσας τῶν τελευταίως ἐκχριστιανισθέντων λαῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον πρὸς ἐπίλυσιν τῶν δημιουργουμένων βασικῶν προβλημάτων κατὰ τὴν μετάφρασιν κειμένου τινός, καὶ ἰδιαίτερος κειμένου σχετιζομένου μετὰ τὸν ἀποκαλυφθέντα λόγον τοῦ Θεοῦ, συνεκλήθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διάφορα Χ/κὰ μεταφραστικὰ συνέδρια εἰς πλεῖστα ὅσα μέρη τοῦ κόσμου, ὡς εἰς Ἀφρικὴν, Ἀσίαν καὶ Ἰαπωνίαν κτλ.

Συνέχεια τῶν προσπαθειῶν τῶν συνεδρίων αὐτῶν ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους Taunus, παρὰ τὴν Φραγκφούρτην, Εὐαγγελικὴ Ἀκαδημία τοῦ Arnoldshaus διοργανωθὲν Α' πανευρωπαϊκὸν μεταφραστικὸν συνέδριον ἀπὸ 7-21 Αὐγούστου. Ἡ σύγκλησις

τοῦ συνεδρίου ἐγένετο πρωτοβουλία, φροντίδι καὶ δαπάναις τῶν Ἠνωμένων Βιβλικῶν Ἐταιριῶν. Εἰς τὸ συνέδριον ἐκλήθησαν καὶ συμμετέσχον μέλη καὶ τῶν τριῶν Χ/κῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνέδριων ἀνήρχετο εἰς 80, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θεολόγων καὶ γλωσσολόγων. Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ συνέδριον κατὰ χώρας ἦσαν Ἀγγλία 8, Ἀμερικὴ 4, Αὐστρία 1, Βέλγιον 2, Βουλγαρία 2, Γαλλία 3, Γερμανία 12, Δανία 2, Δυτικὴ Ἀφρικὴ 1, Ἑλβετία 3, Ἑλλάς 3, Ἰσπανία 1, Ἰταλία 4, Κάτω Χῶραι 9, Νιγηρία 1, Νορβηγία 6, Νότιος Κορέα 1, Οὐγγαρία 2, Περού 1, Ρουμανία 2, Σουηδία 2, Τσεχοσλοβακία 7 καὶ Φιλανδία 3.

Κύριος σκοπὸς τοῦ συνεδρίου, ἐν ὄψει τῶν ἐκπονομένων νέων μεταφράσεων ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν ταῖς χώραις τῶν ὑπὸ ἐκχριστιάνισιν λαῶν, ἦτο ἡ ἐπισημανσις τῶν προβλημάτων καὶ δυσχερειῶν τοῦ μεταφραστικοῦ ἔργου καὶ ἡ εἰσήγησις καὶ μελέτη τῶν προσφορωτέρων μεθόδων. Αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου διεξήγοντο εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ γενικοῦ θέματος «Γλωσσολογία καὶ ἀνθρωπολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν μετάφρασιν τῆς Βίβλου» καὶ εἰδικώτερον «θεωρία καὶ πράξις τοῦ μεταφράζειν». Αἱ καθ' ἡμέραν αὐτοῦ ἐργασίαι διηροῦντο εἰς δύο κύκλους. Αἱ πρῶται καὶ βραδυναὶ ὥραι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ εἰσηγήσεων ἐπὶ μεταφραστικῶν θεμάτων ὑπὸ διακεκριμένων γλωσσολόγων. Κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τὰ μέλη, διαιρούμενα εἰς ἰσαριθμὸς πρὸς τὰς συμμετασχούσας χώρας ομάδας, ἠσχολοῦντο πρακτικῶς μετὰ τὴν μετάφρασιν δοθέντων τεμαχίων ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, τὰ ὅποια ἐπελέγοντο ὡς παρουσιάζοντα ἰδιαίτερα μεταφραστικὰ προβλήματα. Τὰ ὑπὸ τῶν κύκλων τούτων διαπιστούμενα προβλήματα καὶ αἱ ἐπὶ τούτων ἀπόψεις καὶ γνώμαι ἐξετίθεντο πρὸς γενικὴν συζήτησιν τὴν πρώτην πρωτίνῃ ὥραν, χωριζομένων τῶν μελῶν εἰς τρία μέρη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τριῶν βασικῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου ὑπῆρξε πλουσιώτατον, αἱ δὲ γινόμεναι ὑπὸ διασῆμων ἐπιστημόνων εἰσηγήσεις ὑπῆρξαν λίαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ ἀξιόλογοι, ἀποτελέσασαι πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν μεταφραστικὴν ἐπιστήμην.

Λόγω τῆς σπουδαιότητος τῶν γενομένων εἰσηγήσεων παραθέτομεν ἐνδιαφέροντά τινα σημεῖα ἐξ αὐτῶν.

1.—Ὁ Dr. E. Nide, ὅστις διευθύνει τὴν Βιβλικὴν Ἐταιρείαν τῆς Ἀμερικῆς, ἐν ἐκτεταμένῃ εἰσαγωγῇ εἰς τὴν ὑπὸ τον τίτλον «Ἀπαραίτητοι ἐπιστημονικαὶ γνώσεις διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ ἐπικοινωνίαν» εἰσήγησιν του ἀνεφέρθη γενικῶς μὲν εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὸ θέμα τῆς γλώσσης ἐν σχέσει πρὸς τὸν πολιτισμὸν, τὴν σκέψιν, φιλοσοφίαν, θρησκείαν καὶ ἐπικοινωνίαν.

Α) 1. Ἐννοία τοῦ μεταφράζειν. Ἡ μετάφρασις

εἶναι ὑπόθεσις οὐχὶ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ τεχνικῆς καὶ τέχνης. Ὡς ἡ μουσικὴ εἶναι ἔργον οὐχὶ μόνον γνώσεως κλίμακος καὶ τόνων, ἀλλὰ κυρίως ἰκανότητος πρὸς σύνθεσιν μουσικοῦ τεμαχίου, οὕτω καὶ ἡ μετάφρασις εἶναι ἔργον προσωπικῆς τοῦ μεταφράστου ἰκανότητος. Προϋποθέτει δὲ τὴν γνώσιν τῆς πρωτοτύπου καὶ τῆς εἰς ἣν πρόκειται νὰ μεταφράσῃ τις γλώσσης, τῆς ἀνθρωπολογίας, ἀρχαιολογίας, ἱστορίας, πολιτισμοῦ, θεωρίας τῆς ἐπικοινωνίας, φιλοσοφίας καὶ θεολογίας.

Ἐφ' ὅσον δὲ μετάφρασις δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἀπόδοσις τῆς πρωτοτύπου γλώσσης εἰς ἄλλην τινὰ κατὰ τὸ δυνατὸν φυσικῶς καὶ ἰσοτίμως — οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ταυτίσεως — τρία σημεῖα δέον νὰ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν τοῦ μεταφράστου· ἡ γνώσις τῶν περιστατικῶν τῆς συγγραφῆς τοῦ μὴνύματος, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ μεταδώσῃ καὶ τῶν παραληπτῶν πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται. Ὅθεν, ὁ μεταφράστης δέον νὰ γνωρίζῃ καλῶς συγγραφέα, μήνυμα καὶ ἀκροατήριον (δέκτῃ), καὶ μάλιστα λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν διαφορὰν χρόνου, γλώσσης, πολιτισμοῦ καὶ ἀκροατηρίου. Ἡ γνώσις τοῦ συγγραφέως ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐξηγήσεως· ἡ ἐπιτυχὴς μετάδοσις τοῦ μὴνύματος διὰ τῆς γνώσεως τῆς γλωσσολογίας καὶ τοῦ ἀκροατηρίου διὰ τῆς ἀνθρωπολογίας.

2. *Γλωσσικαὶ δυσκολίαι καὶ προβλήματα.* Καὶ ἡ τελειοτάτη γνώσις τῆς πρωτοτύπου γλώσσης καὶ τῆς εἰς ἣν πρόκειται νὰ μεταφράσῃ τις δὲν αἴρει ἀπάσας τὰς γλωσσικὰς δυσκολίας καὶ τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται κατὰ τὴν μετάφρασιν λόγῳ διαφορᾶς τῶν γλωσσῶν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενον. Ἀμφότερα ταῦτα δέον νὰ ἀπασχολοῦν σοβαρῶς τὸν μεταφράστην. Κατὰ τὴν μετάφρασιν δυνατὸν νὰ ἔχωμεν α) γλώσσας μετὰ τὴν αὐτὴν μορφήν καὶ τὸν αὐτὸν πολιτισμὸν, β) διάφορον μορφήν καὶ τὸν αὐτὸν πολιτισμὸν, γ) τὴν αὐτὴν μορφήν καὶ διάφορον πολιτισμὸν καὶ δ) διάφορον μορφήν καὶ διάφορον πολιτισμὸν. Ὁ μεταφράστης, προκειμένου περὶ μετάφρασεως συμβόλου καὶ ἱστορίας, δὲν πρέπει νὰ θυσιάσῃ τὴν μορφήν τοῦ κειμένου, ἀλλὰ νὰ ἀποδίδῃ τὸ κείμενον ὡς ἔχει καὶ ἐν ὑποσημειώσει νὰ παρέχῃ πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν περισσοτέρας ἐξηγήσεις. Τὸ τοιοῦτον δὲν καθίσταται ἀναγκαῖον κατὰ τὴν ἀπόδοσιν ἀπλῆς διδασκαλίας. Λέξεις, φράσεις, εἰκόνες, σύμβολα μὴ ὑπάρχοντα εἰς ἣν πρόκειται νὰ μεταφρασθῶν γλώσσαν ἀποδίδονται ὡς ἔχουν, ἐπεξηγούμενα ἐν ὑποσημειώσει ἢ διὰ γενικωτέρων συγγενῶν ἐννοιῶν, π.χ. ἡ λέξις χιών τοῦ πρωτοτύπου θὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν νέαν γλώσσαν διὰ τοῦ γάλα, πρόβατον = κατοικίδιον ζῷον κτλ. Μεταφοραὶ μὴ ὑπάρχουσαι εἰς τὴν νέαν γλώσσαν διατηροῦνται συγχρονόμεναι πρὸς ἀναλόγους τοιαύτας.

3. *Χαρακτηριστικὰ ἐπιτυχοῦς μετάφρασεως.* Ἡ ὀρθὴ μετάφρασις δέον νὰ εἶναι ἀκριβής, ἐπαρκὴς καὶ πιστῆ. Ἀκριβὴς οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ταυτίσεως· ἐπαρκὴς κατὰ τὴν φυσικὴν μορφήν καὶ κυρίως πλήρη ἀπόδοσιν τοῦ περιεχομένου· πιστῆ μὴ ἀφισταμένη τοῦ πρωτοτύπου, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως ἀνταποκρινόμενη εἰς τοὺς συγχρόνους ἀκροατάς.

4. *Ἐφαρμοστέα μέθοδος.* Κατὰ τὴν μετάφρασιν δέον νὰ ἐφαρμόζηται ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον ἀσφαλῆς μέθοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν α) ἀναλύονται αἱ κύριαι συνθετικαὶ ἔννοιαι (Haupt Komponenten) τοῦ πρωτοτύπου εἰς βασικὰς προτάσεις (Elementarsätze) καὶ β) μεταφέρονται εἰς τὴν νέαν γλώσσαν κατὰ τὴν ἐννοιολογικὴν ἀλληλουχίαν τοῦ πρωτοτύπου καὶ διαμορφοῦνται εἰς νέας προτάσεις, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νόμων τῆς νέας γλώσσης.

Β) 1. *Γλῶσσα καὶ πολιτισμὸς.* Ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ οὐσιώδες μέρος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀσφαλῆ βάσιν γνώσεως αὐτοῦ. Εἶναι τὸ κάτοπτρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀντανακλάται τὸ ὕψος τῆς βαθμίδος τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐξέλιξις αὐτῆς βαίνει παραλλήλως τῆς τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ γλωσσικὴ μορφή δέον νὰ διακρίνηται τοῦ πολιτιστικοῦ περιεχομένου. Ἡ βιβλικὴ γλῶσσα, φυσικὴ καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὡς αἱ λοιπαί, ἐκφράζει καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἐποχῆς, κατ' ὅσον τὰ διατυπούμενα ὑπὸ τῶν ἱερῶν συγγραφέων δὲν μεταδίδονται ὡς οἱ χρησμοὶ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν. Οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς, γράφοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐπεδίωκον νὰ γίνουν κατανοητοὶ ὑπὸ τῶν παραληπτῶν των. Εἶχον τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἦσαν ἀγγελιαφόροι τοῦ μὴνύματος τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀθρώπους.

1. *Γλῶσσα καὶ σκέψις.* Ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ μέσον ἐκφράσεως καὶ προσδιορισμοῦ τῆς σκέψεως. Οὐχὶ ὅμως τὸ μοναδικόν. Ὁ ἄνθρωπος ἐκφράζει προσέτι τὴν σκέψιν του διὰ συμβόλων, σχημάτων, κινήσεων κτλ.

Δημιουργικὴ ἀφηρημένη σκέψις παρατηρεῖται οὐχὶ μόνον εἰς τὴν μητρικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας. Ἡ σκέψις δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην ἐξελιζέσθαι καὶ διὰ νέων λέξεων τῆς γλώσσης. Οὕτως, ἡ γλῶσσα εἶναι ἀτελεύτητος. Ἡ ὀρισμένη πλοκὴ καὶ μορφή τῆς γλώσσης δὲν προσδιορίζει τὴν σκέψιν. Ἡ γλωσσολογία πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ μόνον συγχρονιστικὴ, ἀλλὰ καὶ διαχρονιστικὴ, ἐξετάζουσα ἐκτὸς τῶν γραμματικῶν τύπων καὶ συντακτικῶν φαινομένων τὴν σημασίαν τῶν λέξεων κατὰ πλάτος καὶ βάθος.

3. *Γλῶσσα καὶ φιλοσοφία.* Ἡ γλῶσσα, ὡς σύστημα διεπόμενον ὑπὸ ὀρισμένων ἀρχῶν, εἶναι λογικὴ. Ἐκφράζει τὸ πνεῦμα ἐνὸς λαοῦ, τὸ ὅποιον ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτῆς.

4. *Γλῶσσα καὶ Θρησκεία.* Ἡ θρησκεία ἐκφράζεται ἐκτὸς τῶν συμβόλων καὶ διὰ τῆς λέξεως. Αἱ χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τῆς θρησκείας λέξεις συνδέονται μετὰ τὸ μυστήριον τῆς πίστεως καὶ ἀνάγονται οὕτως εἰς τὸν ὑπερφυσικὸν κόσμον. Ἐὰν ἡ γλῶσσα προῆλθεν ἐκ τῆς θρησκείας, εἶναι δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ. Τὸ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι αὕτη ἐχρησιμοποίηθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς θρησκείας.

5. *Γλῶσσα καὶ ἐπικοινωνία.* Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ἄλλων ἐκτὸς τῶν συμβόλων, τῶν κινήσεων καὶ τῶν σχημάτων διενεργεῖται κυρίως διὰ τῆς γλώσσης. Ἡ σκέψις κοινοποιεῖται δι' αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς οικειοποιεῖται ἡ σκέψις τῶν ἄλλων. Τὴν ἐπικοινωνίαν ἀτόμων ὁμιλούντων διάφορον γλῶσσαν διέπουν, ὡς καὶ τὴν θερμοδυναμικὴν, δύο νόμοι. Ἡ μεταβολὴ δυ-

νάμεως και ἡ ἀπώλεια ἐνεργείας. Τοῦτο δέ, διότι δὲν ὑπάρχουν ταυτόσημοι γλῶσσαι. Ἐκάστη ἔχει ἴδιον λεξιλόγιον, ἴδιους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες, ιδιαίτερον τρόπον ἐρωτήσεων, διαφόρους φιλολογικὰς μορφὰς, ρητορικὰς ἐκφράσεις, σχήματα. Ἐκτὸς τούτου, αἱ λέξεις εἰς ἐκάστην γλῶσσαν διακρίνονται δι' ἰδιαιτέρας τινὸς ιδιότητος, μὴ ὑπαρχούσης εἰς τὰς ἄλλας. Ἐπίσης, αἱ αὐταὶ λέξεις χρησιμοποιοῦνται εἰς πολλὰς γλῶσσας διαφοροτρόπως.

2.—Τὸ θέμα «Ἀπολιτιστικὸν πρόβλημα (Acculturationsproblem) εἰς τὰς Swaheli μεταφράσεις τῆς Βίβλου» ἀνέπτυξεν ὁ Prof. Dr. E. Dammann. Οὗτος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν δυνατότητα τῆς μεταφράσεως τῆς Βίβλου εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Swaheli, κατόικων τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς και τῆς νήσου Ζανζιβάρης, (ἡ γλῶσσα τῶν σουαχίλι ἢ κισουαχίλι ἐπίσης καλουμένη ὀμιλεῖται κατὰ μήκας τῶν Ἀφρικανικῶν ἀκτῶν ἀπὸ τοῦ Ἄντεν πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Ντουρμπάν πρὸς νότον και εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐν Οὐγκάντα, εἰς τμήματι τοῦ νοτίου Σουδάν, ἄνωθεν τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Κογκό και εἰς ὀλόκληρον τὴν Νυασαλάνδη), ἐτόνισε χαρακτηριστικῶς, ὅτι ὁ μεταφράζων εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του, ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων εἶναι Μωαμεθανοὶ και εἰς τοὺς ὑπολοίπους ἐπικρατεῖ ἡ φυσικὴ θρησκεία.

Τέλος, προκειμένου περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Παλ. Διαθήκης, δέον νὰ μὴ παραθεωρηθῇ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη, ὡς και ἅπασαι αἱ γλῶσσαι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὰ Μπαντού, χρησιμοποιεῖ προθέματα, ἐπιθέματα και τάξεις ὀνομάτων. Κατὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Βίβλου εἰς τὰς γλῶσσας τῶν λαῶν αὐτῶν ἀντιμετωπιζόμεν συχνάκις και σοβαρωτάτας δυσχερείας, λόγφ τῶν ἐπικρατουσῶν ἐκεῖ διαφορῶν κοινωρικῶν και πολιτιστικῶν ἀντιλήψεων. Οὕτω, πρωτότυποι και ἐνδιαφέρονται εἰκόνες δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθοῦν ἢ ἀποδιδόμεναι μένουσ ἀκατανόητοι ἢ ἐκφράζουσ διάφορον ἐντελῶς ἐννοιασ. Ἡ προσαρμογὴ εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν συνεπάγεται ἀπώλειαν τῆς εἰκόνος και ἔν τινι μέτρφ και τῆς ἐννοιασ.

3.—Ὁ Prof. Dr. J. Voorhoeve ἡσχολήθη μετὸ θέμα «Ἡ ἐπάρκεια τῶν οὕτω καλουμένων πρωτογόνων γλωσσῶν». Ὁ εἰσηγητῆς ὑπεστήριξεν, ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς ἐνίων γλωσσῶν ὡς πρωτογόνων εἶναι πλέον ἀνεπιτυχῆς. Αἱ γλῶσσαι κλιμακοῦνται ἀπὸ τῶν πρωτογόνων μέχρι τῶν πλέον ἐξειλιγμένων. Ἐκάστη γλῶσσα ἐξελισσεται, μὴ παραμένουσα πάντοτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς βαθμίδος. Τὸ πρωτόγονον μιᾶς γλώσσης ἔγκειται εἰς τὴν ἔλλειψιν συνδετικῶν (copula) και πλοικῆς.

4.—Τὸ θέμα «Γλῶσσα και κοσμοθεωρία — κεφάλαιον τῆς σημαντικῆς» διεπραγματεύθη ἡ Prof. Dr. Siertsema ὡς ἀκολούθως:

I. Τέσσαρα καθολικὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης.

1. Ἡ ἀυθαίρετος σχέσις μεταξὺ μορφῆς και ἐννοιασ τῆς λέξεως.

2. Τὸ πολυσήμαντον τῶν λέξεων.

3. Ἡ προσδιοριστικὴ χρῆσις τοῦ κειμένου και τῆς καταστάσεως.

4. Ἡ ἀυθαίρετος φύσις τῶν συντακτικῶν κανόνων.

II. Σχέσις γλώσσης και κοσμοθεωρίας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων στοιχείων: ἐσφαλμένα συμπεράσματα ἐκ τῆς παραθεωρήσεως τῶν.

1. Ὁ πλοῦτος τοῦ λεξιλογίου.

2. Ἡ πραγματικὴ ἐννοια (λέξεως, συνθετικῶν, ὀμάδος λέξεων).

3. Ὁρθὴ ἐκφρασις (γραμματικὴ - συντακτικόν).

4. Μορφὴ (stil).

Τέλος, ἐν συμπεράσματι ἐτόνισεν, ὅτι ἡ μορφὴ τῆς λέξεως και ἡ γραμματικὴ σύνδεσις δὲν ἐκφράζουσ τὴν περὶ κόσμου ἰδεολογίαν. Ὑπάρχουσ γλῶσσαι μετὴν αὐτὴν πλοικὴν ἐκφράζουσαι διαφόρους περὶ κόσμου θεωρήσεις.

5.—Ὁ Dr. G. Hincha ἡσχολήθη μετὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος «Σύγχρονοι ἐξελιξίεις εἰς τὴν γλωσσολογίαν ἐπηρεάζουσαι τὰς περὶ γλώσσης και ἐπικοινωνίας ἀντιλήψεις». Ὁ εἰσηγητῆς, ἀφοῦ ἀνεφέρθη διεξοδικῶς εἰς τὰς συγχρόνους σχολὰς και κατευθύνσεις τῆς γλωσσολογίας, ἐπεσήμανε τὸ δύσκολον τῆς ἐπικοινωνίας και τῆς μεταφράσεως ὡς ἐγκείμενον ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν γλωσσῶν παρὰ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ὑφισταμένης ὁμοιότητας. Ἡ ἰκανότης τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὀμιλῇ, ἂν και γενικῆ, διαφέρει κατὰ πολιτισμούς.

6.—Ὁ Prof. Dr. S. Amsler κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος «Ἡ Γαλλικὴ οἰκουμενικὴ Βίβλος» ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γαλλικῶν μεταφράσεων και ἐξήρε τοὺς λόγους, τοὺς ἐπιβαλόντας τὴν ἐκδοσιν οἰκουμενικῆς Βίβλου ἐν Γαλλίᾳ.

7. Ὁ Prof. Dr. W. D. McHardy εἰς τὸ θέμα του «Ἡ νέα Ἀγγλικὴ Βίβλος» (Παλαιὰ Διαθήκη), ἀνεφέρθησ συντόμως εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἐν Ἀγγλίᾳ μεταφράσεις, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην ἐκπονήσεως νέας Ἀγγλικῆς μεταφράσεως, ἀνταποκρινομένης εἰς τὸ σύγχρονον γλωσσικὸν ἴδιωμα. Ἡ νέα μετάφρασις δέον νὰ λάβη ὑπ' ὄψιν τὰ νέα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης (χειρόγραφα Νεκρᾶς θαλάσσης, ἀνασκαφὰς, νέα λεξικά κλπ.) και νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀυθεντικοῦ κειμένου «Biblia Hebraica», τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' και τοῦ λοιποῦ ὕλικου ἐχόντων βοθητικὸν χαρακτῆρα. Νὰ ἀποφεύγωνται οἱ ἐβραϊσμοὶ και ἀρχαϊσμοὶ εἰς τὴν σύγχρονον γλῶσσαν και τέλος νὰ προτιμηθῇ ἡ ἐξ ὑπαρχῆς νέα μετάφρασις τῆς ἀναθεωρήσεως.

8.—Ὁ Prof. Dr. F. Tschirch εἰσηγήθη τὸ θέμα «Ἡ ἀναθεώρησις τῆς Λουθηρείου Βίβλου (1956-64)», ἀνεφέρθησ εἰς τὸ ἀπρηχαιωμένον και ἐν πολλοῖς ἀκατανόητον σήμερον λεξιλόγιόν της, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην οὐχὶ πλέον ἀναθεωρήσεως, ἀλλὰ ἀντικαταστάσεως αὐτῆς διὰ νέας.

Τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου ἐκλείσει ὁ Dr. Nide. Ἀνεφέρθη εἰς τὸν τρόπον ὀργανώσεως τοῦ μεταφρα-

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

(20 Αύγουστου 1887—22 Ὀκτωβρίου 1968)

Αἱ ὀλίγοι γραμμαῖ, τὰς ὁποίας χαράσσομεν ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας, ἔστωσαν ἐλάχιστος φόρος τιμῆς καὶ ἀναγνωρίσεως εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις ἀπὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν ἔτει 1919, μέχρι καὶ τῆς ἀποχωρήσεώς του, λόγω ὀρίου ἡλικίας, τὸ 1954, ἀνεκτιμήτους προσέφερον ὑπηρεσίας εἰς τε τὸ Ἔθνος καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὴν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ τὴν τῆς Διασποράς, ὡς καὶ εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὰ λοιπὰ ὁμόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ τέλος εἰς τὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου.

Ὁ Γεώργιος Ἰωάν. Τριανταφυλλίδης, πεποικισμένος ὑπὸ χαρισμάτων σπανίων καὶ ἐξαιρετικῶν, ταχύτατα ἐπεβλήθη ὡς ὁ ἄριστος τοῦ διπλωματικοῦ σώματος καὶ ὡς ὁ ἰκανώτατος διεκπεραιωτῆς καὶ ἐκτελεστής καὶ τῶν πλέον λεπτεπιλέπτων καὶ δυσχερῶν διπλωματικῶν ἀποστολῶν. Ἐπιβλητικὸς τὴν ὄψιν, σπινθηροβόλων τῷ πνεύματι, φύσει ρεαλιστῆς καὶ ἐν ταῖς ἐπιδιώξεσί του σταθερός, ἔστιν ὅτε καὶ ἀκαμπτος, συνήρπαζε τὸν συνομιλητὴν του μὲ τὴν ὀρθολογικὴν τοποθέτησιν τῶν θεμάτων, τὴν καταπλήσσοσαν εὐθυκρισίαν του, τὴν ἀξιοθαύμαστον ὀξυδέρκειάν του καὶ τὴν ἀξιοζήλευτον, ὅσον καὶ σχεδὸν ἐν πᾶσι προορατικότητά του ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν γεγονότων.

Ὁ τομεύς, τὸν ὁποῖον ὑπερβαλλόντως ἠγάπησε

καὶ τὸν ὁποῖον καθ' ὑποδειγματικὸν τρόπον ἐτίμησεν ὁ αὐδιδμος ἀνὴρ, ὑπῆρξεν ὁ Ἐκκλησιαστικὸς. Ἐτίμησεν, ὅσον ὀλίγοι, τὴν Διεύθυνσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀλλὰ καὶ διέκρινε τὴν σπουδαιότητα τῆς Δ/σεως ταύτης, ἐπίσης ὅσον ὀλίγοι. Τόσον μέγα ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὥστε μέχρι καὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ βίου ἐπεζήτησε τὴν ἀνταλλαγὴν γνώμων καὶ ἀπόψεων μετὰ Σεβ. Ἱεραρχῶν καὶ Θεολόγων. Ἰδιαίτερος ὅλως συνεδέετο καὶ στενωτάτα ἐν πλείστοις ὅσοις ζητήμασι συνειργάσθη μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου. Ὁ γράφων εἶχεν ἐπίσης τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν συνετὸν καὶ σοφὸν διπλωμάτην. Διὰ πολλοὺς ὑπῆρξεν οὗτος ἀκένωτος πηγὴ γνώσεων προσώπων καὶ καταστάσεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς τῶν σοφωτέρων συμβούλων ἐν τῇ διερευνήσει τῶν δυσχερῶν ἐκάστοτε ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων. Ἀχρι τέλους τοῦ βίου του ἐφλέγετο μελετῶν, συνομιλῶν καὶ ἀκούων περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθόλου ὑποθέσεων. Πολλάκις διετύπου τὰς γνώμας του καὶ διὰ τοῦ Τύπου καὶ ἐνίοτε ἀνωνύμως ἢ ψευδωνύμως. Οὐχὶ σπανίως μοι ἐτηλεφώνει, διὰ νὰ ἀνταλλάξωμεν γνώμας ἐπὶ σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἀνακινουμένων πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ Τύπου.

στικοῦ προγράμματος καὶ τῶν προϋποθέσεων συνεργασίας διὰ τὴν ἐκπόνησιν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀκριβοῦς, ἐπαρκοῦς καὶ πιστῆς μεταφράσεως. Προέτεινε διὰ τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως τὴν συγκρότησιν τῶν ἐξῆς κύκλων ἐργασίας:

- α) Ὁμάδος μεταφραστῶν.
  - β) Ὁμάδος ἐλέγχου.
  - γ) Ὁμάδος ἀσχολουμένης μὲ τὴν μορφήν τοῦ κειμένου (stilisten).
  - δ) Συμβουλευτικῆς ομάδος.
- Τέλος, ἠρίθμησε ὡς βασικὰς προϋποθέσεις συνεργασίας τὰς κάτωθι:
- α) Καθορισμὸς τῆς ἀνάγκης ἀναθεωρήσεως ἢ νέας μεταφράσεως.
  - β) Ἐκλογή συνεργατῶν διακρινομένων διὰ τὸ ἦθος, μόρφωσιν, πνεῦμα συνεργασίας καὶ εὐθύνης, αὐτογνωσίαν καὶ ὑποχωρητικότητα.
  - γ) Διορισμὸς γραμματέως πρὸς διευκόλυνσιν καὶ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τοῦ μεταφραστικοῦ ἔργου.
  - δ) Ἐπεξεργασία βασικῶν κατευθύνσεων καὶ μεθόδων.
  - ε) Ἐκπόνησις ἀρχικοῦ σχεδίου μεταφράσεως.
  - στ) Μελέτη καὶ ἐπεξεργασία τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ομάδος ἐργασίας.

ζ) Συζήτησις ἐπὶ τῶν ἀναφερόμενων προβλημάτων ὑπὸ τῆς ομάδος ἐργασίας.

η) Καθορισμὸς ἀκολουθητέας κοινῆς γραμμῆς πρὸς ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων.

θ) Διανομὴ τῶν σχεδίων εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐλέγχου καὶ τὴν συμβουλευτικὴν ομάδα καὶ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν ομάδα ἐργασίας.

ι) Διανομὴ εἰς τοὺς μὲ τὸ ὄφρος τοῦ κειμένου τῆς μεταφράσεως ἀσχολουμένους (Stilisten).

ια) Ἐκπόνησις τῶν τελικῶν χειρογράφων.

ιβ) Ἀνάγνωσις τῶν δοκιμῶν ἐπ' ἀκροατηρίῳ.

Ἄπασαι αἱ γενόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὅλης ἐργασίας παρατηρήσεις δεόν νὰ παραδίδωνται γραπτῶς.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων μαρτυρεῖται καταφανῶς ἡ προσφορὰ τοῦ συνεδρίου εἰς τὴν μεταφραστικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀποκομισθείσης ὑπὸ τῶν μελῶν ὠφελείας, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη συγκλήσεως ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ χώρᾳ τῆς γλώσσης τῆς Καινῆς Διαθήκης παρομοίων συνεδρίων κατ' ἀρχὰς μεταξὺ Ἑλλήνων, εἶτα διορθοδόξων καὶ τέλος διεθνῶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ζητεί ειλικρίνειαν και ἔμπρακτον ἀπόδειξιν.

Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου δοθείσαν συνέντευξιν πρὸς τὸν Σταθμὸν Τηλεοράσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς νεότητος ἐτονήσθη, ὅτι τὸ τραγικὸν πρόβλημα αὐτῆς εἶναι τὸ ὅτι εὐρίσκεται μεταξὺ τῆς παλαιότερας γενεᾶς μετὰ τὴν πλαδαρὰν καὶ ἀντιφατικὴν ζοὴν καὶ τῶν ἐρειπίων τῶν διαφενδομένων ὁνείρων τῶν ὕλιστων, τὴν κτηνώδη βίαν καὶ τὴν ἀπάτην.

Ὅθεν «ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν τομέα τῆς νεότητος», ὡς ὑπεγραμμίσθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου, «πρέπει νὰ εἶναι διπλῆ, ἥτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἰσχυροποίησις τῆς παλαιότερας γενεᾶς εἰς τὴν πίστιν τῆς, εἰς τὰς πνευματικὰς ἀξίας καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν πίστιν τῆς εἰς τὸν μοναδικὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ παρουσίαις τοῦ μηνύματος τοῦ Κυρίου μας εἰς τὴν νέαν γενεὰν κατὰ τοιοῦτον σαφῆ καὶ πειστικὸν τρόπον, ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν οἱ νέοι μας, ὅτι εἰς τὰ ἀτομικὰ των καὶ εἰς τὰ γενικώτερα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουσιν, μία καὶ μοναδικὴ εἶναι ἡ λύσις: αὐτὴν, τὴν ὁποῖαν προδιέγραψε πρὸ δύο σχεδὸν χι-

τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Ἱερόνυμος, διὰ στενῆς μετὰ τοῦ ἀπελθόντος φιλίας ἀπὸ δεκαετίων συνδεόμενος. Οὕτως καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἡγουμένου Αὐτῆς, συνώδευσε τὸν αἰδιμόν ἄνδρα μέχρι τῆς τελευταίας κατοικίας του, οἶονε διαδηλοῦσα τὴν ἑαυτῆς ἀναγνώρισιν καὶ εὐγνωμοσύνην, δι' ὅσα ὑπὲρ Αὐτῆς καὶ τοῦ ἔθνους ὁ μεταστάς ἐκοπίασεν.

Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν τοῦ ἐξαιρέτου ἀνδρός καὶ πιστοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τέκνου ἐν σκηναῖς δικαίων. Τὴν δὲ εὐγενεστάτην σύζυγον αὐτοῦ, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς οἰκείους του εἴθε νὰ παρηγορήσῃ διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς μεγάλου καὶ σοφοῦ διπλωμάτου Ἑλλήνου χριστιανοῦ. Εὐχομαι δ' ἐν τέλει, ὅπως ὁ Θεὸς ἀναδείξῃ ἰσαξίους ἄνδρας μετὰ τῶν ἀσκούντων τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἀποστολὴν διπλωματῶν μας ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ προσωπικότης τοῦ αἰδιμοῦ Γεωργίου Ἰωάν. Τριανταφυλλίδου ἔστω δι' αὐτοὺς τὸ συνεχὲς πρότυπον ἀσκήσεως τοῦ ὑψηλοῦ των λειτουργήματος, μάλιστα ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι καὶ ταῖς τοῦ Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, μακρὰν πάσης προσκλίσεως εἰς πρόσωπα ἢ ἐπιδράσεως ἀσυμφόρου, ἐκ τῶν ἐγγύς ἢ τῶν μακρῶν.

Τοῦ αἰδιμοῦ Πληρεξουσίου Ὑπουργοῦ καὶ Πρέσβευς Γεωργίου Ἰωάν. Τριανταφυλλίδου ἡ μνήμη ἔστω αἰωνία!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

λιάδων ἐτῶν ὁ ἐνσαρκωθεὶς πρὸς χάριν μας Θεός».

Καταλήγων, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μας ἐτόνισεν, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ εἰς ὅλους συνειδήσις καὶ πίστις, ὅτι ἡ προσπάθεια πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς νεότητος ἐπιβάλλεται νὰ ἀποκτήσῃ τὸ ἀπόλυτον προβάδισμα καὶ ὅτι «δὲν εἶναι ἀρκετὰ τὰ ψυχρὰ ἐντάλματα τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ θερμάνουν τὴν ψυχὴν τοῦ νέου. Ὁ νέος ζητεῖ ειλικρίνειαν καὶ ἔμπρακτον ἀπόδειξιν τῶν κηρυττομένων ἀληθειῶν».

«Τὸ ἀπόλυτον προβάδισμα».

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ τονισθῇ, ὅτι ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος τῶν νέων ἔχει «τὸ ἀπόλυτον προβάδισμα», διότι οἱ ἀπειλοῦντες τὴν νεολαίαν κίνδυνοι γίνονται ὄλονεν καὶ μεγαλύτεροι. Καθ' ἃ ἀνεγρόθη εἰς τὸν Τύπον, συμφώνως πρὸς μίαν ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου πρόσφατον διαπίστωσιν, «οἱ νέοι εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας προτιμοῦν νὰ μένουν μόνον παρὰ μετὰ τοὺς γονεῖς των. Διαχωρίζουν τοὺς δρόμους των. Ἀναζητοῦν ἐμπειρίας διαφορετικὰς ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐγνώρισαν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον. Ἐν Παρισίοις σήμερον ζοῦν περίπου 50.000 νέων μακρὰν τῆς πατρικῆς οἰκίας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν οὔτε κἂν ἀλληλογραφοῦν μετὰ τοὺς γονεῖς των καὶ μερικοὶ ἀγνοοῦν ἀκόμη καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς πατρικῆς των οἰκίας! Ἡ προστασία καὶ τὸ «ἄλλοθι», ὅπερ παρέχει εἰς τοὺς νέους ἡ σύγχρονος μεγαλόπολις, ἐξασφαλίζει εἰς αὐτοὺς τὴν «ἐλευθερίαν» καὶ τὴν ἀνωνυμίαν. Ἡ ἀνωνυμία αὐτὴ κατὰ βάθος συνθλίβει τὴν προσωπικότητα τῶν νέων, οἱ ὅποιοι ἀναζητοῦν διέξοδον εἰς τὴν μακρὰν κόμην, εἰς τοὺς ἐξωφρενισμοὺς τῆς μόδας, εἰς τὸ ἀλκοὸλ καὶ πολλακίς εἰς τὸ ἐγκλημα ἢ τὴν αὐτοκτονίαν. Ἡ ἀνωνυμία αὐτὴ δημιουργεῖ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάγκην νὰ τονίσουν τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα, τὰ ἐπιφανειακὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητος. Καὶ τοιοῦτοτρόπως πολλακίς γίνονται κακέκτοπα τῶν εἰδώλων των...».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιβάλλεται ἡ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς ἀνάληψις σταυροφορίας, πρὸς δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐπιτυχή ἀντιμετώπισιν τοῦ ὄλου προβλήματος τῶν νέων, πρὶν ἢ τὸ κῶμα τοῦ κακοῦ κατακλύσῃ καὶ τὰς τάξεις τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ἥτις ἐν τῷ συνόλω τῆς εὐρίσκεται εἰς πολὺ καλότεραν κατάστασιν.

Εὐέλπιδες τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως ἢ καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Φροντιστηρίου ὑποψηφίων κατηχητῶν καὶ κατηχητριῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνεγράφησαν διακόσιοι περίπου νέοι καὶ νεάνιδες, ἵνα ἀποκτήσουν τὰς θεωρητικὰς καὶ διδακτικὰς γνώσεις, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἐπιτυχή καὶ τελεσφόρον ἀσκήσιν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου.

Οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρία Ἀυτῆς τῆς 19 Νοεμβρίου 1968 ἐτελέθη τῆς πληρώσεως τῶν τεσσάρων χηρευσῶν Ἱ. Μητροπόλεων Καρυστίας, Χαλκίδος, Βερροίας καὶ Ἡλείας, καταρτίσασα τὰ τριπρόσωπα δελτία διὰ μίαν ἐκάστην ἐξ αὐτῶν, ἀπαρτισθέντα ὡς ἑξῆς :

1) Διὰ τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Καρυστίας ἐκ τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτῶν α) Σεραφεῖμ Ρόρρη, Ἱεροκῆρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Μαντινείας, β) Ἱεροθέου Κυριαζοπούλου, Ἱεροκῆρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Σπάρτης καὶ γ) Θεοφίλου Κανναβοῦ, Πρωτοσυγγέλλου Ἱ. Μητροπόλεως Σπάρτης,

2) Διὰ τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Χαλκίδος ἐκ τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτῶν α) Νικολάου Σελέντη, Ἱεροκῆρυκος Ἱ. Καθιδρύματος Εὐαγγελιστρίας Τήνου, β) Χριστοφόρου Καλύβα, Ἱεροκῆρυκος Ἱ. Μ. Χαλκίδος καὶ γ) Βασιλείου Τζοβλά.

3) Διὰ τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Βερροίας ἐκ τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτῶν α) Παύλου Γιαννικοπούλου, στρατιωτικοῦ Ἱεροκῆρυκος, β) Ἀγαθονίκου Φιλιππότη, Πρωτοσυγγέλλου Ἱ. Μ. Φθιώτιδος καὶ γ) Ἀντωνίου Ρωμαίου.

4) Διὰ τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἡλείας ἐκ τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτῶν α) Ἀθανασίου Βασιλοπούλου, ἐφημερίου ἐν Λονδίῳ, β) Κλήμεντος Ἀναστασίου καὶ γ) Ἀνθίμου Ρούσσα.

—Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν ἑκτακτον Αὐτῆς συνεδρία τῆς 23 Νοεμβρίου 1968 ἐτέλεσε τὰ Μηνύματα τῶν ἐψηφισμένων Θεοφιλεστάτων Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Χαλκίδος κ. Νικολάου, Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παύλου καὶ Ἡλείας κ. Ἀθανασίου.

Ἦρσε δὲ ὅπως αἱ χειροτονία αὐτῶν τελεσθῶσιν τὴν Κυριακὴν 24.11.1968 τοῦ μὲν ἐψηφισμένου Καρυστίας εἰς Τρίπολιν, τοῦ ἐψηφισμένου Χαλκίδος εἰς Τήνον, τοῦ ἐψηφισμένου Βερροίας εἰς Θεσσαλονίκην καὶ τοῦ ἐψηφισμένου Ἡλείας ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν.

—Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρία αὐτῆς τῆς 22 Νοεμβρίου ἐ. ἔτους ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ συμπληρώσει 20ετίας ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου εἰς τὸν πάνσεπτον Θρόνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὀργανώσῃ κατὰ τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον καὶ ταύτοχρονως πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τὰς ἐπιβαλλομένους πανηγυρικὰς ἐκδηλώσεις, καταρτίσασα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ Πρόγραμμα αὐτῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Εἰάνθης κ. Ἀντώνιος, εἰσηγούμενος κατὰ τὴν ὡς ἄνω συνεδρία τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπὶ τοῦ ἀνατεθέντος αὐτῷ καταρτισμοῦ τοῦ ἐπίσημου προγράμματος τῶν πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον αἰσίᾳ συμπληρώσει 20ετίας ἀπὸ τῆς ἐνθρονί-

Νεολαίας, οἱ ὅποιοι σεμνῶς καὶ ἀθορύβως ἔσπευσαν νὰ καταταγοῦν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἀνακαινιστικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦν, ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς πατριζὴν προσφωνήσιν του, τὰς τάξεις «τῆς Σχολῆς τῶν Εὐδελπίδων» τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐκπαίδευσίν των θὰ ἀναλάβουν τὸν ὄρατον καὶ εὐγενῆ ἀγῶνα τῆς ἐν Χριστῷ διαπαιδαγωγήσεως πολλῶν χιλιάδων Ἑλληνοπαίδων, πρὸς πέννησιν τῶν φαλάγγων τῆς παρατάξεως καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ Φωτός, αἵτινες μάχονται ἐναντίον τῆς παρατάξεως καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ σκοτός.

Φροντιστήριον Στελεχῶν

Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας καὶ Ἱερονοίας.

Ἐπὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰδρύθη Φροντιστήριον Στελεχῶν Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας καὶ Προνοίας, τὸ ὁποῖον ἤρξατο ἤδη λειτουργοῦν, ἐγγραφέντων εἰς αὐτὸ περίπου διακοσίων προσώπων ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Εἰς τὸ ἐξαίμηρον διαρκείας Φροντιστήριον τοῦτο θὰ ἐπιμορφωθοῦν τὰ πρόσωπα ταῦτα, ἅτινα ἔχουν τοὐλάχιστον γυμνασιακὴν μόρφωσιν καὶ ἐργάζονται ἤδη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς διαφόρους τομεῖς τοῦ προνοιακοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἐντὸς ἰδρυμάτων ἢ εἰς διαφόρους ἐνορίας. Ἡ ἐπιμόρφωσις αὕτη θὰ συντελέσῃ, ὥστε νὰ συνειδητοποιηθῇ καλύτερον τόσον τὸ ἰδεῶδες, ὅπερ πρέπει νὰ τοὺς ἐμπνέῃ καὶ καθοδηγῇ εἰς τὴν ὠραίαν διακονικὴν ἐργασίαν των, ὅσον καὶ ἢ μέθοδος, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν, διὰ νὰ εἶναι αἱ προσπάθειαι των περισσότερον τελεσφόροι καὶ καρποφόροι.

Ἐπίσης διὰ τῆς καθ' ἑβδομάδα συναντήσεως καὶ

ἀδελφικῆς ἐπικοινωνίας τῶν φοιτῶντων εἰς τὸ Φροντιστήριον, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἐπαφῆς, τὴν ὁποίαν θὰ ἔχουν τῇ βοθειᾷ τῶν μαθημάτων μὲ τὰ μεγάλα καὶ φωτεινὰ πρότυπα τῆς διὰ τῶν αἰώνων ἐκκλησιαστικῆς προνοίας καὶ διακονίας, θὰ συναισθανθοῦν, ὅτι ἀνήκουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν τετιμημένην στρατιάν καὶ φάλαγγα, ἣτις συνεχίζει διὰ τῶν αἰώνων τὴν ἔνδοξον πορείαν τῆς καὶ ἔχει ὡς ἔργον τὴν διακονίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ πρόσωπον τῶν πασχόντων ἀδελφῶν Του».

Ἐσφαλμένη ἀντίληψις.

Εἰς τινα ἐκ τῶν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας καταπλημμυρησάντων τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἄρθρων περὶ τῆς λεγομένης «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως» ἐξακολοθεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις, ὅτι ἡ πρὸ καὶ ἐκτὸς τοῦ γάμου ἐλευθέρη σεξουαλικὴ σχέση τῶν δύο φύλων εἶναι ἀναγκαία, διότι ἡ τυχὸν ἐγκράτεια δημιουργεῖ ὀργανικὰς διαταραχὰς καὶ νευροψυχικὸς κλονισμοὺς.

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ κατανοηθῇ, ὅτι αἱ ὀργανικαὶ καὶ νευροψυχικαὶ διαταραχαὶ καὶ ἀνωμαλίας, αἱ ὁποῖαι ἐπίστε παραουσιάζονται ὡς ἀποτέλεσμα ἐγκρατείας, εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι καιρὸς ἐλλείψεως ἐσωτερικῆς καὶ ὀλοκληρωμένης ἀγνείας καὶ σωφροσύνης. Ἡ ἀληθὴς ἀγνεία δὲν εἶναι ἐξωτερικὴ μόνον ἀποχὴ ἀπὸ μιᾶς πράξεως, ἀλλ' εἶναι τι πολὺ βαθύτερον καὶ ἁγιώτερον, διότι διαποτίζει πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν σκέψεων καὶ τῶν συναισθηματικῶν καταστάσεων μέχρι τῶν βουλητικῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων καὶ ἐκδηλώσεων αὐτοῦ. Ἡ ὀλοκληρωμένη αὕτη ἐγκράτεια οὐ μόνον δὲν βλάπτει τὴν ὑγείαν, ἀλλ' ἀντιθέτως ὀφελεῖ αὐτὴν τὰ μέγιστα, ὡς ἔχει ἀκηροχθῆ ὑπὸ κορυφαίων ἰατρῶν καὶ ἰατρικῶν συνεδρίων.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἐὰν δὲν ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἂν ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἐρήμηρ συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 125 τοῦ Νόμου 5383/1932 «περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4ῃ Νοεμβρίου 1968

Ὁ Πρόεδρος

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Λαζαρίδης

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 47 ἐδάφ. 2. παρ. γ' τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν διαταγμάτων, προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Νικολάου Κάτω Ἡλιοπόλεως ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως ἐνὸς τακτικοῦ Ἐφημερίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα τῆς ἀμέσου κατωτέρως κατηγορίας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τροκηρῦξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1968

† Ὁ Ἀθηνῶν ἹΕΡΟΝΥΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἐδέσσης καὶ Πέλλης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίου Νικολάου Ἀγίας Φωτεινῆς, 2) Ἀγίου Δημητρίου Ἀγίου Γεωργίου, 3) Ἀγίου Δημητρίου Ἀετοχωρίου, 4) Ἀγίου Νικολάου Ἀλώρου, 5) Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀμπελειῶν, 6) Ἀγίου Νικολάου Ἀνύδρου, 7) Ἀγίου Νικολάου Ἀρχαγγέλου, 8) Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Ἀχλαδοχωρίου, 9) Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀψάλου, 10) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Βορεινοῦ, 11) Ἐπισδίων τῆς Θεοτόκου Βρυτιῶν, 12) Καμιήσεως τῆς Θεοτόκου Γαρεφείου, 13) Ἀγίων Κων/νου καὶ Ἐλένης Γιανναχωρίου, 14) Ἀγίου Γεωργίου Γιαννιτσῶν, 15) Ἀγίου Κων/νου καὶ Ἐλένης Γιαννιτσῶν, 16) Θείας Ἀναλήψεως Δωροθέας, 17) Ἀγίας Σκέπης Ἐδέσσης, 18) Ἀγίου Δημητρίου Ἐδέσσης, 19) Ἀγίων Ἀρχαγγέλων Ἐπισκοπῆς, 20) Εἰσίας Ἀναλήψεως Θεοδορακείου, 21) Ἀγίου Νικολάου Καισαριανῶν, 22) Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Καλλῆς, 23) Ἀγίου Νικολάου Κορυφῆς, 24) Ἀγίου Ἀθανασίου Κουφαλίων, 25) Ἀγίου Γεωργίου Κουφαλίων, 26) Γεννήσεως τοῦ Σωτήρος Κρύας Βρύσης, 27) Ἀγίου Νικολάου Κρώμνης, 28) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Δάκκας, 29) Ἀγίου Ἀθανασίου Λειβαδίτης, 30) Ἀγίου Νικολάου Λεπτοκαρυῆς, 31) Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Λουδίας, 32) Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Λουτρακίου, 33) Ἀγίου Νικολάου Μεγαπλατάνου, 34) Ἀγίου Γεωργίου Νέου Μυλοποτάμου, 35) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Νεοχωρίου, 36) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πιπεριῶν, 37) Ἀγίου Δημητρίου Πολλῶν Νερῶν, 38) Ἀγίου Δημητρίου Ποντοχωρίου, 39) Ἀγίων 317 Θεοφώραν Πατέρων Ριζαρίου, 40) Ἀγίου Γεωργίου Ριζοχωρίου, 41) Ἀγίου Γεωργίου Σαμαρίου καὶ 42) Ἀγίου Νικολάου Σαρακηγιῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῇ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικὰ.

Ἐν Ἐδέσση τῇ 25ῃ Νοεμβρίου 1968.

† Ὁ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης ΚΑΛΑΙΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Παρασκευῆς Μενεμένης Θεσσαλονίκης, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκη τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἰωαννίνων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 παρ. 2 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονισμένα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τῶν Ἱερῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν τῶν ἐνοριῶν: 1) Παμεγ. Ταξιαρχῶν Ἄνω Βίτσης, 2) Ἀγίου Νικολάου Ἄνω Λαψίστης, 3) Γεν. Θεοτόκου Βραδέτου, 4) Ἀγ. Μηνᾶ Διεόρφου, 5) Κοιμ. Θεοτόκου Διελόφου, 6) Κοιμ. Θεοτόκου Διποτάμου, 7) Ἀγίας Παρασκευῆς Ἡλιοκάλεως, 8) Ἀγ. Νικολάου Ἡλιογαρίου, 9) Ἀγίας Τριάδος Καβαλλαρίου καὶ Καρυῶν, 10) Ἀγ. Ἀναργύρων Καστανῶν, 11) Μεταμ. Σωτήρος Καλωτᾶς, 12) Κοιμ. Θεοτόκου Κουκουλίου, 13) Ἀγ. Παρασκευῆς Κερασέας, 14) Κοιμ. Θεοτόκου Κουμαριάς, 15) Ἀγ. Γεωργίου Κουρέντων, 16) Ἀγ. Γεωργίου Κοκκινόχωματος, 17) Ἀγ. Γεωργίου Μανασῆ, 18) Ἀγ. Ἀθανασίου Μουκοβίνης, 19) Κοιμ. Θεοτόκου Νεγρᾶδων, 20) Ἀγίας Τριάδος Ραδοβιζίου, 21) Ἀγ. Ἀποστόλων Σκαμνελίου, 22) Ἀγ. Νικολάου Συρράκου, 23) Ἀγ. Δημητρίου Φραγκάδων, 24) Ἀγ. Νικολάου Φλαμπουραρίου, 25) Ἀγ. Τριάδος Φανερωμένης, 26) Ἀγ. Τριάδος Ἱερομνήμης, 27) Ἀγ. Κων/νου καὶ Ἐλένης Λιθίνου, 28) Ἀγίου Νικολάου Φωτεινοῦ καὶ 29) Ἀγ. Σκέπης Καλπαικίου, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων Ἐφημερίων, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω χηρευοσῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15ῃ Νοεμβρίου 1968.

† Ὁ Ἰωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Κοζάνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 47, ἐδάφ. 3 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διατάξεων, ὡς καὶ τοὺς σχετικὸς Νόμους περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Κτενίου Κοζάνης, ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῇ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἂν Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ.

Ἐν Κοζάνη τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1968.

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἰκαρίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Ἀυλακίων - Σάμου, προσκαλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἡμῶν προ-

κηρύξεως εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱερὴν ἡμῶν Μητρόπολιν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ Α. Νόμου 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Νεῶν καὶ Ἐφημερίων» ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Σάμῳ τῇ 22 Νοεμβρίου 1968.

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

«ΘΕΟΛΟΓΙΑ». Ἐπιστημονικὸν Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ τριμηνίαν. Τόμος ΔΗ΄ : Ὀκτώβριος-Δ/μβριος 1967. Τεύχος Δ΄, σελ. 529-693.

Τὸ διεθνoῦς κύρουσ ἐπιστημονικὸν θεολογικὸν Περιοδικόν, ἐκδιδόμενον κατὰ τριμηνίαν, προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἰερω νύμου, ἐπιμελεία δὲ τριμελοῦς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Π/μίου Ἀθηνῶν κ.κ. Παν. Μπρατσιώτου, Ἀκαδημαϊκοῦ, Βασ. Βέλλα καὶ Ἰωάννου Καρμίρη, ἐμφανίζει ἐν τῷ τελευταίῳ Δ΄ τεύχ. τῆς τριμηνίας Ὀκτωβρίου-Δ/βρίου 1967, ἀξιολόγους, ὡς πάντοτε Μελέτας, ἦτοι : Βασ. Σταυρίδου, Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς μελλούσης Συνόδου (529/32). — A imilianos Tsirpanlis, The anthropology of Saint John of Damascus (533/48).—Ἀρχμ. Εὔσεβίου—Στεργίου Βίττη, Ἡ ἐν Uppsala ἐρμηνευτικὴ σχολὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης.—Constantine Dratsellas, Questions of the soteriological teaching of the Greek Fathers with special reference to St. Cyril of Alexandria (579/608).—Basil Tsakonias, The Usage of the scriptuares in the homily of Melito of Sardis on the Passion (609/20).—Νικ. Ματσούκα, Προϋποθέσεις καὶ χαρακτήρ τοῦ ἀπολύτου προορισμοῦ (621/32).—Γ. Δ. Βεργωτῆ, Ποιμαντολογικαὶ ἔννοιαι παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ καὶ εἰδικῶς κατὰ τὸ Α΄ βιβλίον τοῦ «Παιδαγωγός» (633/45).—Ἀναστασίου Π. Χριστοφιλοπούλου, Τὸ Ἑλληνικὸν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον (649/60). Ἀκολουθεῖ τὸ ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἰω. Καρμίρη συντασσόμενον καὶ εἰς τὸ Δ΄ Τεύχος τοῦ Περιοδικοῦ δημοσιευόμενον «ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ» τῶν Ἑλληνιστῶν δημοσιευθεισῶν Μελετῶν, θεολογικοῦ κυρίως ἐνδιαφέροντος καὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τοῦ ὀνόματος ἐκάστου συγγραφέως (661/9). Ἐπεταὶ «ΚΡΙΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ» ἀξιολόγων ἔργων, ξένων τε καὶ ἡμετέρων, με κριτὰς τοὺς κ.κ. Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτον, Παν. Μπρατσιώτην, Ἰ. Καρμίρη, Βασ. Σταυρίδην καὶ Δημ. Σταθόπουλον (670/83), «Πίναξ ὀνομάτων καὶ πραγμάτων», «Εὔρετῆριον ξένων ὀνομάτων» καὶ τὰ «Περιεχόμενα τοῦ τόμου ΔΗ΄ (1967)» (σ. 684/9) κατακλείουν τὸ ὅλον τεύχος.

Τὴν κρίσιν περὶ ἐκάστης τῶν ἐν τεύχει τούτῳ Με-

λετῶν ἀφίεμεν εἰς τοὺς ἐπιστήμονας ἀναγνώστας καὶ μάλιστα τοὺς εἰδικούς. Θὰ εἴχομεν πάντως νὰ συστήσωμεν εἰς τοὺς νέους, μὲν ἐμφανιζομένους ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ κινήσει καὶ μάλιστα μὲ ἐπιτίτλους σοβαροῦς, νὰ εἶναι προσεκτικώτεροι εἰς τὰ γραφόμενά των. Ἐχω κυρίως πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ὑπὸ τοῦ νέου θεολόγου Γ. Δ. Βεργωτῆ ἐν τῇ σχετικῇ Μελέτῃ του (σ. 633 ἔ.) διατυπούμενα. Ἡ μελέτη του ἐμφανίζει ἀπειρίαν σφαλμάτων ὀρθογραφικῶν, συντακτικῶν, πραγματικῶν, φραστικῆς διατυπώσεως κλπ. κλπ., ὥστε ὁ νέος συγγραφεὺς θὰ ἔπρεπε πρὶν ἢ δώσει εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ χειρόγραφόν του, νὰ εἶχε τοῦτο μελετήσει καὶ διορθώσει, ἔστω καὶ τῇ βοήθειᾳ περὶ σσότερον πεπειραμένου ἐπιστήμονος. Χάριν παραδείγματος : «...προκαλεῖ ἀπορίας, ἐρωτήματα καὶ ἐρωτηματικά, ὡς ἐπίσης καὶ διαφόρους συλλογισμούς», «ἐν γραμματολογικῶν μαρμασμών», «Ἐὰν συμβαίνει ἡ πιθανότης τῆς δευτέρας σκέψεως, ἡ ὅποια ἐνέχει τὴν μεγίστην πιθανότητα», «Ἡ σύνθεσις τῆς θεολογίας τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς παραμένει ἐντός τῶν ὁρίων τῆς Θεολογικῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ περιβάλλοντι, γενικώτερον...», «ἐν μὴ καὶ τὸ βαθύτερον νόημα καὶ τὴν νόησιν τῶν διδασκομένων ἀληθειῶν» κλπ. Προσοχὴ λοιπόν!

Κ. Γ. Μ.

Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονυσίου, Πατερικὸν Κυριακοδρόμιον. Τόμος πρῶτος. Ἀθήναι 1968, σελ. 327.

Μετ' ἰδιαίτερας χαρᾶς ἀναγγέλλομεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ πρώτου τόμου τοῦ «Πατερικοῦ Κυριακοδρομίου», τὸ ὅποιον ἐξέπλησεν ὁ ἀκαταπόνητος καὶ ἐμπλεὺς ἐνθέου ζήλου Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ.κ. Διονύσιος.

Ὁ Σεβασμιώτατος εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὴν πανελληνίον οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀξιολογητάτης ποιμαντικῆς δράσεώς του, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς πλειάδος τῶν δημοσιευμάτων του, ἅτινα διακρίνονται διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους των καὶ τὸ ἐκχέλισμα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀπεράντου ἀγάπης του.

Ὁ προαναγραφεὶς τόμος, τὸν ὅποιον προλογίζει ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερόνυμος, περιέχει εἴκοσι καὶ ἕξ ὁμιλίαι ἀναφερομένας εἰς τὰς περιτοπὰς ἀντιστοίχων Κυριακῶν τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι καὶ τῆς Α΄ Κυριακῆς τοῦ Ἐυαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Αἱ ὁμιλίαι προέρχονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸν κάλαμον τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, παρατίθενται ὁμῶς καὶ ὁμιλίαι τῶν Ἐπιφανίου Κύπρου, Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας. Σημειώτέον, ὅτι ἐν ὑποσημειώσιν δίδονται αἱ παραπομπαὶ καὶ εἰς παρεμφερεῖς ὁμιλίαι ἐτέρων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων.

Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον καθιστᾷ τὸ ἔργον προσιτὸν εἰς πάντας, εἶναι ἡ παραλλήλως πρὸς τὸ κείμενον διδομένη μετάφρασις πασῶν τῶν ὁμιλιῶν. Εἶναι προφανὲς ὁμῶς, ὅτι ἰδιαίτερος πολῦτιμον τὸ ἔργον εἶ-

ναι διὰ τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς θεολόγους. Διὰ τῶν ὁμιλιῶν τῶν Πατέρων θὰ διανθίζωσιν οὗτοι τὰς ὁμιλίας των καὶ τὰς διαλέξεις των καὶ θὰ καθιστῶσι ταύτας οὐ μόνον χριστοκεντρικὰς ἀλλὰ καὶ ἐπικαιροῦς. Ἐνίοτε τὸ κήρυγμα καθίσταται ἀνεδαφικὸν ἢ ἀπλή ἠθικολογία, διότι ὁ ἐκάστοτε ὁμιλητὴς ἀγνοεῖ τὸ μὲν τὸ βάθος τῶν ὑπὸ τὸ γράμμα κρυπτομένων ἀληθειῶν, τὸ δὲ τὰς ἀνάγκας τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ οἱ Πατέρες εἶναι ἀπαράμιλλοι διδάσκαλοι, χωρὶς κατ' ἀνάγκην τοῦτο νὰ σημαίη κατὰ γράμμα ἐπανάληψιν τῶν ὅσων εἶπον καὶ ἔγραψαν διὰ τὴν ἐποχὴν των.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους παγκοσμίως παρατηρεῖται, ὡς γνωστὸν, στροφή πρὸς τὰς πηγὰς τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὰ ἔργα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπ' ἐσχάτων ἀξιόλογοι προσπάθειαι καταβάλλονται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἔργου τούτου ἀγεται τις εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι αἱ ἰσχύουσαι ἀξίαι ἐν τῷ βίῳ δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύωσιν εἰς ἀσφαλισμὸν τοῦ κατ' αἴσθησιν πραγματικοῦ, ἀλλὰ νὰ συντελοῦσιν εἰς ἀνύψωσιν αὐτοῦ, εἰ δὲ μὴ οὐδεμίαν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα θὰ εἶχεν ἡ ζωὴ.

Ἡ σημασία τῆς ζωῆς ἔγκειται ἐν «τῇ πραγματώσει ἀξιών». Ὁ ἄνθρωπος ζῆ — κατὰ τοὺς ἀσπαζομένους τὴν μεταφυσικὴν τοῦ πνεύματος — ἐν τῷ ἀπολύτῳ, ἐφ' ὅσον ἐκτιμᾷ τὰς ἀπολύτους ἀξίας καὶ κατανοεῖ τὴν ὑπερβατικὴν σημασίαν.

Οὕτω ζῆ γνησίως πνευματικὴν, ἥτοι ἀληθῶς πραγματικὴν καὶ ἅμα ἀξιόλογον ζωὴν. Ἡ ἀνύψωσις δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ἀπολύτως ἀξιόλογον πνεῦμα τὸ ἐκτιμῶν μόνον ἐγκύρους ἀξίας ἢ κατὰ θρησκευτικὴν ἔκφρασιν ἢ ἀνύψωσις εἰς τὸν Θεὸν ὡς τὴν περίληψιν πασῶν τῶν ἀξιών καὶ πάσης πραγματικότητος, ἐν ἄλλοις λόγοις ἢ μετατροπὴ τοῦ φυσικοῦ καὶ ψυχικοῦ εἰς τὸ πνευματικὸν ἀποτελεῖ τὴν σταθερὰν σημασίαν τοῦ παρόντος βίου, ὅστις τοιούτοτρόπως αἴρεται ὑπὲρ τὴν γῆν, μεταρσιοῦται οὐράνιος καὶ καθαγιάζεται.

Πράγματι τοιαῦτα ἔργα, ὡς τὸ ἀνωτέρω, πορίζουσι ἔρεισμα καὶ βάσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, λαμπρύνουσι δὲ καὶ καθαγιάζουσι τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν.

Ἡ δημοσίευσίς τοῦ «Πατερικοῦ Κυριακοδρομίου» ἐπομένως καὶ λίαν ὠφέλιμος εἶναι καὶ ἐπικαιροῦς. Εὐχόμεθα ὀλοψύχως, ὅπως ταχέως δημοσιευθῆ καὶ ὁ δεῦτερος τόμος αὐτοῦ, ἵνα οὕτω ὀλοκληρωθῆ τὸ ἔργον.

Η. Δ. ΜΟΥΤΣΟΥΛΑΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ
† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Κ Ω Ν. Γ. Μ Π Ο Ν Η Σ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ» Δρχ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ Πρόσδος.

Ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία: α) ΔΣΤ' Συντακτικὴ Πράξις. β) Ἀναγκαστικὸς νόμος ὑπ' ἀριθ. 587/1968.

Ἐγκύκλιοι τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Θέματα ἐν ὄψει τῆς Συνόδου. Τὸ φαινόμενον τῆς συγχρόνου ἀθείας.

Μητροπολίτου Ἡλείας Ἀθανασίου, Ἡ ἐπισκοπικὴ ὀργάνωσις καὶ Διοικήσις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Π. Ι. Μπρατσιώτου, ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου—Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις.

Ἀνδρέου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Παν/μίου, Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι «Ἀναστεναρίων» ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Σόλωνος Γ. Νυνία, Φιλάρετος Μητροπολίτης Μόσχας (1782-1867).

Νικολάου Παπαδοπούλου, Τὸ Α' Πανερωπαϊκὸν μεταφραστικὸν συνέδριον τῆς Βίβλου.

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Γεώργιος Ἰωάν. Τριανταφυλλίδης.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Κλητήρια ἐπικρίματα καὶ προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Βιβλιοκρισίαι.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185 — Ἀθῆναι — Τηλ. 530.318

Ἵπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης

Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρη